

"Ένα ντήλ είναι μία εμπορική συναλλαγή που έχει να κάνει με αξίες απαγορευμένες ή αυστηρώς ελεγχόμενες, και που συνάπτεται, σε χώρους ουδέτερους, απροσδιόριστους, και μη προβλεπόμενους γι' αυτήν τη χρήση, ανάμεσα σε προμηθευτές και έπαιτούντες, με σιωπηλή συνεννόηση, συμβατικά νοήματα ή διαφορούμενη συνομιλία — με τόν σκοπό να παρακαμφθούν οι κίνδυνοι προδοσίας και αίσχροκέρδειας τούς οποίους συνεπάγεται παρόμοια έπιχείρηση—, σ' οποιαδήποτε ώρα τής μέρας και τής νύχτας, ανεξάρτητα απ' τις κανονισμένες ώρες που οι έγκεικριμένοι εμπορικοί χώροι ανοίγουν, μάλλον δέ στις ώρες που αυτοί κλείνουν.

Γ

Ο ΝΤΗΛΕΡ : "Αν βαδίζετε έξω, αυτή την ώρα και σ' αυτό το μέρος, είναι έπειδή ποθείτε κάποιο πράγμα που δεν έχετε, κι αυτό το πράγμα, έγώ, μπορώ να σ'αξ το προμηθεύσω· διότι αν είμαι σ' αυτή τη θέση πολύ περισσότερο χρόνο πριν από σ'αξ και για πολύ περισσότερο χρόνο από σ'αξ, κι αν ακόμη κι αυτή ή ώρα που είναι ή ώρα τών άγριων σχέσεων ανάμεσα στους ανθρώπους και τά ζώα δεν με διώχνει από δώ, είναι έπειδή έχω αυτό που χρειάζεται για να ικανοποιώ τόν πόθο που περνά μπροστά μου, κι αυτό είναι σαν ένα βάρος που πρέπει να τó ξεφορτώσω πάνω σ' όποιονδήποτε, άνθρωπο ή ζώο, που περνά μπροστά μου.

Γι' αυτόν τόν λόγο σ'αξ πλησιάζω, παρά την ώρα που είναι ή ώρα όπου κανονικά ό άνθρωπος και τó ζώο ρίχνονται άγρια ό ένας πάνω στο άλλο, πλησιάζω, έγώ, έσ'αξ, με τά χέρια ανοιχτά και τις παλάμες στραμμένες προς έσ'αξ, με τήν ταπεινότητα εκείνου που προτείνει απέναντι σ' εκείνον που αγοράζει, με τήν ταπεινότητα

ἐκεῖνου πού κατέχει ἀπέναντι σ' ἐκεῖνον πού ποθεῖ· καὶ βλέπω τὸν πόθο σας ὅπως βλέπουμε ἓνα φῶς πού ἀνάβει, σ' ἓνα παράθυρο τελείως πάνω σ' ἓνα κτίριο, μέσα στὸ λυκόφως· σᾶς πλησιάζω ὅπως τὸ λυκόφως πλησιάζει αὐτὸ τὸ φῶς, ἀπαλά, σεβάσμιμα, σχεδὸν ἀγαπητικά, ἀφήνοντας τελείως κάτω στὸν δρόμο τὸ ζῶο καὶ τὸν ἄνθρωπο νὰ τραβοῦν τὰ λουριά τους καὶ νὰ δείχνουν ἄγρια ὁ ἓνας στὸ ἄλλο τὰ δόντια.

Ὅχι πῶς ἔχω μαντέψει τί εἶναι αὐτὸ πού πιθανὸν ποθεῖτε, οὔτε πῶς ἐπείγομαι νὰ τὸ γνωρίσω· διότι ὁ πόθος ἑνὸς ἀγοραστῆ εἶναι τὸ μελαγχολικότερο πράγμα πού ὑπάρχει, πού τὸν ἀτενίζουμε σὰν ἓνα μικρὸ μυστικὸ τὸ ὁποῖο δὲν ζητᾶ παρὰ νὰ διεισδύσουμε σ' αὐτὸ καὶ στὸ ὁποῖο ἔχουμε ὅλον τὸν χρόνο γιὰ νὰ διεισδύσουμε· σὰν ἓνα δῶρο πού τὸ δεχόμαστε συσκευασμένο καὶ πού ἔχουμε ὅλον τὸν χρόνο γιὰ νὰ τραβήξουμε τὴν κλωστή του. Ἀλλὰ ἐπειδὴ κι ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω ποθήσει, ἀπ' τὴν ἐποχὴ πού εἶμαι σ' αὐτὴ τὴ θέση, ὅλα ὅσα μπορεῖ κάθε ἄνθρωπος ἢ ζῶο νὰ ποθήσει αὐτὴ τὴν ὥρα τοῦ σκότους, καὶ πού τὸν κάνουν νὰ βγαίνει ἀπ' τὸ σπίτι του παρὰ τὰ ἄγρια γρυλίσματα τῶν ἀνικανοποίητων ζώων καὶ τῶν ἀνικανοποίητων ἀνθρώπων· νὰ γιατί ξέρω, καλύτερα ἀπ' τὸν ἀνήσυχο ἀγοραστῆ πού κρατᾶ γιὰ ἓνα ἀκόμη χρονικὸ διάστημα τὸ μυστήριό του ὅπως μιὰ νεαρὴ παρθένα πού ἐκπαιδεύεται γιὰ νὰ γίνει πούτানা, ὅτι αὐτὸ πού θὰ μοῦ ζητήσετε τὸ ἔχω ἤδη, κι ὅτι ἀρκεῖ, χωρὶς νὰ αἰσθάνεσθε πληγωμένος ἀπὸ τὴν φαινομενικὴ ἀδικία πού ὑπάρχει στὸ γεγονός ὅτι εἴστε ὁ

αἰτῶν ἀπέναντι σ' ἐκεῖνον πού προτείνει, νὰ μοῦ τὸ ζητήσετε.

Ἀφοῦ πάνω σ' αὐτὴν τὴ γῆ δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ἀδικία ἄλλη ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀδικία τῆς ἴδιας τῆς γῆς, πού εἶναι στείρα ἀπ' τὸ ψύχος ἢ στείρα ἀπ' τὴ ζέστη καὶ σπανίως γόνιμη ἀπ' τὴ γλυκιά μίξη τῆς ζέστης καὶ τοῦ ψύχους· δὲν ὑπάρχει ἀδικία γιὰ ὅποιον βαδίζει πάνω στὴν ἴδια μοίρα γῆς πού ὑπόκειται στὸ ἴδιο ψύχος ἢ στὴν ἴδια ζέστη ἢ στὴν ἴδια γλυκιά μίξη, καὶ κάθε ἄνθρωπος ἢ ζῶο πού μπορεῖ νὰ κοιτάξει ἓναν ἄλλον ἄνθρωπο ἢ ἓνα ἄλλο ζῶο μὲς στὰ μάτια εἶναι ἰσοτιμὸς του διότι βαδίζουν πάνω στὴν ἴδια λεπτή κι ἐπίπεδη γραμμὴ γεωγραφικοῦ πλάτους, σκλάβοι τῶν ἰδίων ψυχροτήτων καὶ τῶν ἰδίων θερμοτήτων, πλούσιοι ἐξίσου κι ἐξίσου φτωχοί· καὶ τὸ μόνο σύνορο πού ὑπάρχει εἶναι ἐκεῖνο ἀνάμεσα στὸν ἀγοραστῆ καὶ τὸν πωλητῆ, ἀβέβαιο ὅμως ἀφοῦ κατέχουν καὶ οἱ δύο τὸν πόθο καὶ τὸ ἀντικείμενο τοῦ πόθου, συγχρόνως ἐσοχὴ καὶ προεξοχὴ, μὲ ἀκόμη λιγότερη ἀδικία ἀπὸ ὅση ὑπάρχει στὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἄρρεν ἢ θῆλυ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν ζώων. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο δανερίζομαι προσωρινῶς τὴν ταπεινότητα καὶ σᾶς δανερίζω τὴν ἀλαζονεία, ὥστε νὰ μᾶς ξεχωρίζουν τὸν ἓναν ἀπ' τὸν ἄλλο αὐτὴ τὴν ὥρα πού εἶναι ἀναπόδραστα ἡ ἴδια γιὰ σᾶς καὶ γιὰ μένα.

Πεῖτε μου, λοιπόν, παρθένα μελαγχολικὴ, τὴ στιγμὴ αὐτὴ πού ὑπόκωφα γρυλίζουν ἄνθρωποι καὶ ζῶα, πεῖτε μου τὸ πράγμα πού ποθεῖτε καὶ πού μπορῶ νὰ σᾶς προμηθεύσω, καὶ θὰ σᾶς τὸ προμηθεύσω ἀπαλά, σχεδὸν σε-

βάσμια, ἴσως μὲ ἀγαπητικὴ διάθεση· ἔπειτα, ἀφοῦ θὰ ἔχουμε ὑπερχειλίσει τίς ἐσοχὲς καὶ ἰσοπεδώσει τὰ ὄρη πού εἶναι μέσα μας, θὰ ἀπομακρυνθοῦμε ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλο, ἰσορροπώντας πάνω στὴν λεπτὴ κι ἐπίπεδη κλωστή τοῦ γεωγραφικοῦ μας πλάτους, ἱκανοποιημένοι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀνικανοποίητους πού εἶναι ἄνθρωποι καὶ στὰ ζῶα τὰ ἀνικανοποίητα πού εἶναι ζῶα· μὴ μοῦ ζητᾶτε ὅμως νὰ μαντέψω τὸν πόθο σας· θὰ ἤμουν ὑποχρεωμένος ν' ἀπαριθμήσω ὅλα ὅσα κατέχω γιὰ νὰ ἱκανοποιῶ ἐκείνους πού περνοῦν μπροστά μου ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού εἶμαι ἐδῶ, κι ὁ χρόνος πού θὰ ἦταν ἀπαραίτητος γι' αὐτὴ τὴν ἀπαρίθμηση θὰ ἀποστέγωνε τὴν καρδιά μου καὶ θὰ κούραζε χωρὶς ἀμφιβολία τὴν ἐλπίδα σας.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Δὲν βαδίζω σ' ἓνα ὀρισμένο μέρος καὶ μιὰ ὀρισμένη ὥρα· ἀπλούστατα, βαδίζω πηγαίνοντας ἀπὸ ἓνα σημεῖο σ' ἓνα ἄλλο, γιὰ ὑποθέσεις ἰδιωτικὲς οἱ ὁποῖες συνάπτονται σ' αὐτὰ τὰ σημεῖα καὶ ὄχι κατὰ τὴν διαδρομὴ· δὲν γνωρίζω κανένα λυκόφως οὔτε κανενὸς εἶδους πόθου καὶ θέλω ν' ἀγνοῶ τὰ ἀτυχήματα τῆς διαδρομῆς μου. Πήγαινα ἀπὸ κεῖνο τὸ φωτισμένο παράθυρο, πίσω μου, ἐκεῖ πάνω, σ' ἐκεῖνο τὸ ἄλλο φωτισμένο παράθυρο, ἐκεῖ κάτω μπροστά μου, σύμφωνα μὲ μιὰ τελείως εὐθεία πού περνᾷ μέσα ἀπὸ σᾶς ἐπειδὴ ἐσεῖς ἔχετε εὐθαρσῶς τοποθετηθεῖ ἐκεῖ. "Ὅμως δὲν ὑπάρχει κανένα μέσον πού νὰ ἐπιτρέψει, σὲ ὅποιον μεταβαίνει ἀπὸ ἓνα ὕψος σ' ἓνα ἄλλο ὕψος, ν' ἀποφύγει νὰ κατέβει ὥστε ἔπειτα νὰ πρέπει νὰ ἀνέβει, κάνοντας δύο

παράλογες κινήσεις πού ἀλληλοαναιροῦνται καὶ κινδυνεύοντας, ἀνάμεσα στὶς δύο, νὰ συνθλίψει σὲ κάθε βῆμα τὰ σκουπίδια πού πετοῦν ἀπ' τὰ παράθυρα· ὅσο πιὸ πάνω μένουμε, τόσο πιὸ ὑγῆς εἶναι ὁ χῶρος, τόσο καὶ ἡ πτώση ὅμως εἶναι πιὸ σκληρὴ· κι ὅταν σᾶς ἔχει ἀποθέσει κάτω ὁ ἀνεγκυστήρ, σᾶς καταδικάζει νὰ βαδίζετε ἀνάμεσα σ' ὅλα ἐκεῖνα πού δὲν θέλετε ἐκεῖ πάνω, ἀνάμεσα σ' ἓναν σωρὸ ἀπὸ ἀναμνήσεις πού σαπίζουν, ὅπως ὅταν, στὸ ἐστιατόριο, ἓνα γκαρσόνι σᾶς κάνει τὸν λογαριασμό κι ἀπαριθμεῖ, στὰ ἀποκαρδιωμένα αὐτιά σας, ὅλα τὰ πιάτα πού ἤδη ἀπὸ ὥρα πρὶν χωνεύετε.

Θὰ χρειάζόταν ἄλλωστε νὰ ἦταν τὸ σκοτάδι ἀκόμη πιὸ πυκνὸ, κι ἐγὼ νὰ μὴν μπορῶ νὰ διακρίνω τίποτε ἀπ' τὸ πρόσωπό σας· τότε, ἴσως, θὰ μπορούσα νὰ ἐξαπατηθῶ ὡς πρὸς τὴ νομιμότητα τῆς παρουσίας σας καὶ τῆς παρέκκλισης πού κάνατε γιὰ νὰ μπεῖτε στὸν δρόμο μου καὶ μὲ τὴ σειρά μου νὰ κάνω κι ἐγὼ μιὰ παρέκκλιση πού νὰ συμμορφωθεῖ μὲ τὴν δική σας· ποιὸ σκοτάδι ὅμως θὰ ἦταν ἀρκετὰ πυκνὸ γιὰ νὰ σᾶς κάνει νὰ φανεῖτε λιγότερο σκοτεινὸς ἀπὸ κείνο; Δὲν ὑπάρχει νύχτα ἀσέληνη πού νὰ μὴ μοιάζει μεσημέρι ἐὰν ἐσεῖς κάνετε τότε τὸν περίπατό σας, κι αὐτὸ τὸ μεσημέρι μοῦ δείχνει ἐπαρκῶς ὅτι δὲν εἶναι τὸ τυχαῖο τῶν ἀνεγκυστήρων πού σᾶς τοποθέτησε ἐδῶ, ἀλλὰ ἓνας ἀπαράγραπτος νόμος βαρύτητος πού εἶναι ιδιότητά σας, πού τὸν φέρετε, ὁρατόν, πάνω στοὺς ὤμους ὅπως ἓνα σακί, καὶ πού σᾶς συνδέει μ' αὐτὴν τὴν ὥρα, σ' αὐτὸν τὸν τόπο ἀπ' ὅπου ἐκτιμᾶτε ἀναστενάζοντας τὸ ὕψος τῶν κτιρίων.

“Όσο γι’ αυτό πού ποθῶ, ἂν ὑπῆρχε κάποιος πόθος πού νά μπορούσα νά τόν θυμηθῶ ἐδῶ, μέσα στό σκοτάδι τοῦ λυκόφωτος, ἀνάμεσα στά γρυλίσματα ζῶων τῶν ὁποίων δὲν διακρίνουμε κἀν τὴν σηκωμένη οὐρά, ἐκτός ἀπ’ αὐτὸν τὸν βεβαιοτάτο πόθο πού αἰσθάνομαι νά σᾶς δῶ ν’ ἀποποιεῖστε τὴν ταπεινότητα καὶ νά μὴ μοῦ κάνετε δῶρο τὴν ἀλαζονεία —διότι μπορεῖ νά ἔχω κάποια ἀδυναμία γιὰ τὴν ἀλαζονεία, μισῶ ὅμως τὴν ταπεινότητα, στὸν ἑαυτό μου καὶ στοὺς ἄλλους, κι αὐτὴ ἡ ἀνταλλαγὴ μοῦ εἶναι δυσάρεστη—, ἐκεῖνο πού θὰ ποθοῦσα, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸ εἶχατε. Ὁ πόθος μου, ἂν εἶναι πόθος, ἐὰν σᾶς τὸν ἐξέφραζα, θὰ ἔκαιγε τὸ πρόσωπό σας, θὰ σᾶς ἔκανε νά τραβήξετε τὰ χέρια βγάζοντας μιὰ κραυγὴ, καὶ θὰ τρεπόσασταν σὲ φυγὴ μὲς στό σκοτάδι ὅπως ἓνας σκύλος πού τρέχει τόσο γρήγορα ὥστε δὲν διακρίνουμε κἀν τὴν σηκωμένη οὐρά του. “Ὁμως ὄχι, ἡ ταραχὴ αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ αὐτῆς τῆς ὥρας μὲ κάνει νά ξεχνῶ ἂν ποτὲ εἶχα κάποιον πόθο πού θὰ μπορούσα νά τόν θυμηθῶ, ὄχι, πόθο δὲν ἔχω ὅπως δὲν ἔχω καὶ νά σᾶς κάνω προσφορά, καὶ θὰ χρειαστεῖ νά κάνετε ἐσεῖς μιὰ παρέκκλιση γιὰ νά μὴ χρειαστεῖ νά κάνω ἐγὼ μία, νά μετακομίσετε ἀπὸ τὸν ἄξονα πού ἀκολουθοῦσα, νά ἀναιρεθεῖτε, διότι αὐτὸ τὸ φῶς, ἐκεῖ πάνω, ψηλά στό κτίριο, πού τὸ πλησιάζει τὸ σκοτάδι, ἐξακολουθεῖ ἀδιάταραχτα νά λάμπει· τρυπάει αὐτὸ τὸ σκοτάδι, ὅπως ἓνα ἀναμμένο σπέρτο τρυπάει τὸ κουρελόπανο τὸ ὁποῖο διατείνεται πὼς θὰ σβῆσει τὸ σπέρτο.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : “Ἐχετε δίκιο νά νομίζετε ὅτι δὲν ἔλκω τὴν προέλευσή μου ἀπὸ πουθενά κι ὅτι δὲν ἔχω καμία πρόθεση νά ἀνέλκομαι, θὰ εἶχατε ὅμως ἄδικο νά πιστεῦετε πὼς νιώθω λύπη γι’ αὐτό. Ἀποφεύγω τοὺς ἀνεγκυστήρες ὅπως ἓνας σκύλος ἀποφεύγει τὸ νερό. “Ὅχι πὼς ἀρνοῦνται νά μοῦ ἀνοιξοῦν τὴν πόρτα τοὺς οὔτε πὼς ἀπεχθάνομαι νά κλειστῶ ἐκεῖ μέσα· ὅμως οἱ ἐν κινήσει ἀνεγκυστήρες μὲ γαργαλοῦν καὶ χάνω ἐκεῖ μέσα τὴν ἀξιοπρέπειά μου· μπορεῖ νά μοῦ ἀρέσει νά μὲ γαργαλοῦν, μοῦ ἀρέσει ὅμως καὶ νά μπορῶ νά μὴ μὲ γαργαλοῦν ἄλλο μόλις τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀξιοπρέπειά μου. Μὲ τοὺς ἀνεγκυστήρες συμβαίνει ὅ,τι καὶ μὲ ὀρισμένα ναρκωτικά, ὑπερβολικὴ χρῆση σᾶς κάνει ἱπτάμενο, ποτὲ ἀνερχόμενο ποτὲ κατερχόμενο, νά παίρνετε τὶς καμπύλες γιὰ εὐθείες, καὶ νά παγώνετε στό κέντρο τῆς τῆ φωτιά. “Ὡστόσο, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού εἶμαι σ’ αὐτὴν τὴ θέση ξέρω νά ἀναγνωρίζω τὶς φλόγες πού, ἀπὸ μακριά, πίσω ἀπ’ τὰ τζάμια, μοιάζουν παγωμένες σὰν χειμωνιάτικα λυκόφωτα, ἀλλὰ πού ἀρκεῖ νά τις πλησιάσουμε, ἀπαλά, ἴσως ἀγαπητικά, γιὰ νά θυμηθοῦμε πὼς δὲν ὑπάρχει κατένενα φέγγος ὀριστικά ψυχρό, καὶ ὁ σκοπός μου δὲν εἶναι νά σᾶς σβῆσω, ἀλλὰ νά σᾶς προφυλάξω ἀπ’ τὸν ἄνεμο, καὶ νά στεγνώσω τὴν ὑγρασία αὐτῆς τῆς ὥρας μὲ τὴν θερμότητα αὐτῆς τῆς φλόγας.

Διότι, ὅ,τι κι ἂν λέγατε ἐπ’ αὐτοῦ, ἡ γραμμὴ πάνω στὴν ὁποία βαδίζετε, ἀπὸ εὐθεία πού ἴσως ἦταν, ἔχει γίνει διάστροφη ὅταν μὲ προσέξατε, καὶ συνέλαβα τὴ στιγμὴ

ἀκριβῶς πού με προσέξατε ἀπ' τῆ στιγμῆ ἀκριβῶς πού ἔγινε ὁ δρόμος σας καμπύλος, κι ὄχι καμπύλος γιὰ νὰ ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ μένα, ἀλλὰ καμπύλος γιὰ νὰ ἔρθετε σ' ἐμένα, εἰδάλλως δὲν θὰ εἴχαμε συναντηθεῖ ποτέ, θὰ εἴχατε ἀπομακρυνθεῖ κι ἄλλο ἀπὸ μένα, διότι βαδίζατε με τὴν ταχύτητα ἐκείνου πού μετατοπίζεται ἀπὸ ἓνα σημεῖο σ' ἓνα ἄλλο· καὶ δὲν θὰ σᾶς εἶχα προλάβει ποτέ διότι ἐγὼ μετατοπίζομαι με τρόπο ἀργό, ἥρεμο, σχεδὸν ἀκίνητο, με τὸ βάδισμα ἐκείνου πού δὲν πηγαίνει ἀπὸ ἓνα σημεῖο σ' ἓνα ἄλλο ἀλλὰ πού, σὲ μία θέση ἀμετάβλητη, παραμονεύει ἐκεῖνον πού περνᾷ μπροστά του καὶ περιμένει νὰ μεταβάλει ἐλαφρῶς ἐκεῖνος τὴ διαδρομὴ του. Καὶ ἂν λέω ὅτι κάνατε μία καμπύλη, καὶ ὅτι θὰ ἰσχυριστεῖτε ἀσφαλῶς πὼς ἦταν μιὰ παρέκκλιση γιὰ νὰ με ἀποφύγετε, καὶ ὅτι ἀπαντώντας ἐγὼ θὰ διαβεβαιώσω πὼς ἦταν μιὰ κίνηση γιὰ νὰ με πλησιάσετε, τὸ λέω χωρὶς ἀμφιβολία ἐπειδὴ σὲ τελευταία ἀνάλυση δὲν ἐτραπήκατε καθόλου, ἐπειδὴ κάθε εὐθεία δὲν ὑπάρχει παρὰ σχετικὰ μ' ἓνα σχέδιο, ἐπειδὴ κινούμαστε σύμφωνα με δύο διακεκριμένα σχέδια, καὶ ἐπειδὴ σὲ ἔσχατη ἀνάλυση δὲν ὑπάρχει παρὰ τὸ γεγονός πὼς με κοιτάξατε ἐσεῖς καὶ πὼς συνέλαβα ἐγὼ αὐτὸ τὸ βλέμμα ἢ ἀντιστρόφως, καὶ πὼς, κατὰ συνέπεια, ἢ γραμμὴ πάνω στὴν ὁποία μετατοπιζόσασταν, ἀπὸ ἀπόλυτη πού ἦταν, ἔχει γίνεи σχετικὴ καὶ περίπλοκη, οὔτε εὐθεῖα οὔτε καμπύλη, ἀλλὰ μοιραία.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Ὡστόσο δὲν ἔχω, γιὰ νὰ σᾶς ἀρέσω, ἀθέμι-

τους πόθους. Τὸ δικό μου ἐμπόριο ἐγὼ τὸ κάνω κατὰ τὶς ἐγκεκριμένες ὥρες τῆς μέρας, στοὺς τόπους ἐμπορίου πού εἶναι ἐγκεκριμένοι καὶ φωταγωγημένοι με ἤλεκτρισμό. Ἴσως εἶμαι πουτάνα, ἐὰν εἶμαι ὅμως, τὸ μπορντέλο μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· τὸ δικό μου, ἐκτίθεται στὸ νόμιμο φῶς καὶ κλείνει τὶς πόρτες του τὸ βράδυ, χαρτοσημασμένο ἀπ' τὸν νόμο καὶ φωτισμένο ἀπ' τὸ ἤλεκτρικὸ φῶς, διότι ἀκόμη καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου δὲν εἶναι ἀξιόπιστο καὶ ἔχει φιλαρέσκειες. Τί περιμένετε, ἐσεῖς, ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος δὲν κάνει οὔτε ἓνα βῆμα πού νὰ μὴν εἶναι ἐγκεκριμένο καὶ χαρτοσημασμένο καὶ νόμιμο καὶ λουσιμένο ἀπὸ φῶς ἤλεκτρικὸ ὡς τὴν παραμικρότερη πτυχὴ του; Καὶ ἂν εἶμαι ἐδῶ ἐν διαδρομῇ, ἐν ἀναμονῇ, ἐν ἀναστολῇ, ἐν μετακινήσει, ἐκτὸς παιχιδιοῦ, ἐκτὸς ζωῆς, πρόσκαιρος, κατ' οὐσίαν ἀπών, κατὰ κάποιον τρόπο ὄχι ἐδῶ —διότι λέμε γιὰ ἓναν ἄνθρωπο πού διασχίζει τὸν Ἀτλαντικὸ ἀεροπορικῶς ὅτι τὴν τάδε στιγμῆ εἶναι στὴν Γροιλανδία, εἶναι ὅμως στ' ἀλήθεια ἐκεῖ; ἢ στὴν τρικυμισμένη καρδιά τοῦ ὠκεανοῦ;—, κι ἂν ἔχω κάνει μιὰ παρέκκλιση, μολονότι ἢ εὐθεῖα μου, ἀπ' τὸ σημεῖο πού ἔρχομαι στὸ σημεῖο πού πηγαίω, δὲν ἔχει λόγο, κανέναν, ξαφνικὰ νὰ διαστρέφεται, εἶναι ἐπειδὴ μοῦ φράζετε τὸν δρόμο, γεμάτος ἀθέμιτες προθέσεις καὶ ὑπόνοιες πού ἀφοροῦν τὸ πρόσωπό μου γιὰ ἀθέμιτες προθέσεις. Ὅμως νὰ ξέρετε ὅτι ἐκεῖνο πού μ' ἀηδιάζει πιὸ πολὺ στὸν κόσμο, πιὸ πολὺ ἀκόμη κι ἀπ' τὴν ἀθέμιτη πρόθεση, πιὸ πολὺ κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ἀθέμιτη δραστηριότητα, εἶναι

τὸ βλέμμα ἐκείνου ποὺ προεικάζει ὅτι εἴστε γεμάτος ἀθέμιτες προθέσεις καὶ ἐξοικειωμένος μὲ τὸ νὰ τις ἔχετε· ὄχι μόνον ἐξαιτίας αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸ τοῦ βλέμματος, ποὺ ὡστόσο εἶναι θολὸ σὲ σημεῖο νὰ θολώνει ἕναν καταρράκτη τοῦ βουνοῦ — καὶ τὸ δικό σας βλέμμα θ' ἀνατάραξε σ' ἕνα ποτήρι νερὸ τὴν λάσπη στὸν πάτο — ἀλλὰ ἐπειδὴ, καὶ μόνο ἀπ' τὸ βᾶρος αὐτοῦ τοῦ βλέμματος πάνω μου, ἡ παρθενικότητα ποὺ εἶναι μέσα μου αἰσθάνεται ξαφνικὰ βιασμένη, ἡ ἀλωότητα ἔνοχη, καὶ ἡ εὐθεία, ποὺ θεωρητικὰ μὲ ὀδηγεῖ ἀπὸ ἕνα φωτεινὸ σημεῖο σ' ἕνα ἄλλο φωτεινὸ σημεῖο, ἐξαιτίας σας γίνεται ἀγκιστροειδῆς καὶ σκοτεινὸς λαβύρινθος μέσα στὴ σκοτεινὴ περιοχὴ ὅπου ἔχω χαθεῖ.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Ἐπιδιώκετε νὰ γλιστρήσετε ἕνα ἀγκάθι κάτω ἀπ' τὴ σέλα τοῦ ἀλόγου μου γιὰ νὰ ἐκνευριστεῖ αὐτὸ καὶ νὰ ξεφύγει· ἂν ὅμως τὸ ἄλογο μου εἶναι νευρικὸ καὶ μερικὲς φορὲς ἀτίθασο, τὸ συγκρατῶ μ' ἕνα κοντὸ χαλινάρι, καὶ δὲν ξεφεύγει τόσο εὐκολα· ἕνα ἀγκάθι δὲν εἶναι ἕνα λεπίδι, τὸ ἄλογο ζέρει τὸ πάχος τοῦ δέρματός του καὶ μπορεῖ νὰ ἀντεπεξέλθει στὸν κνισμὸ. Ἐντούτοις, ποιὸς γνωρίζει ἀπόλυτα τίς διαθέσεις τῶν ἀλόγων; Μερικὲς φορὲς ἀντέχουν μιὰ βελόνα στὸ πλευρό τους, ἄλλες πάλι μιὰ σκόνη ποὺ ἔχει μείνει κάτω ἀπ' τὰ φάλαρα μπορεῖ νὰ τὰ κάνει νὰ λακτίσουν καὶ νὰ στροβιλιστοῦν καὶ νὰ ρίξουν τὸν ἀναβάτη ἀπ' τὴ σέλα.

Νὰ ξέρετε λοιπὸν ὅτι ἂν σᾶς μιλῶ αὐτὴ τὴν ὥρα, ἔτσι, ἀπαλά, ἴσως μὲ σεβασμὸ ἀκόμη, δὲν τὸ κάνω ὅπως

ἔσεῖς· ἐξαναγκασμένος ἀπ' τὰ πράγματα, μιλώντας μιὰ γλώσσα ποὺ σᾶς κάνει ν' ἀναγνωρίζει κανεὶς σ' ἐσᾶς ἐκεῖνον ποὺ αἰσθάνεται φόβο, ἕναν μικρὸ δῆλὸ φόβο, παράλογο, ὑπερβολικὰ ὁρατό, σὰν τὸν φόβο ἑνὸς παιδιοῦ γιὰ ἕνα πιθανὸ χαστούκι τοῦ πατέρα του· ἐγὼ μιλῶ τὴν γλώσσα ἐκείνου ποὺ δὲν ἀφήνεται νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν, τὴν γλώσσα αὐτῆς τῆς περιοχῆς καὶ αὐτῆς τῆς μοίρας χρόνου ὅπου οἱ ἄνθρωποι τραβᾶνε τὸ λουρὶ κι ὅπου τὰ γουρούνια βαρᾶνε τὸ κεφάλι τους στὸν φράχτη· ἐγὼ κρατῶ τὴν γλώσσα μου σὰν ἕνα ἄτι ἀπ' τὸ χαλινάρι γιὰ νὰ μὴ ριχτεῖ στὴ φοράδα, διότι ἂν χαλάρωνα τὸ χαλινάρι, ἐὰν ἐλάττωνα ἐλαφρῶς τὴν πίεση τῶν δακτύλων μου καὶ τὸν ἔλκυσμὸ τῶν μπράτσων μου, οἱ λέξεις μου θὰ μ' ἔριχναν ἐμένα τὸν ἴδιο ἀπ' τὴ σέλα καὶ θὰ ρίχνονταν πρὸς τὸν ὀρίζοντα μὲ τὴ βία ἑνὸς ἀραβικοῦ ἀλόγου ποὺ ὀσφραίνεται τὴν ἔρημο καὶ τίποτε πιά δὲν μπορεῖ νὰ τὸ χαλιναγωγήσει.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο χωρὶς νὰ σᾶς γνωρίζω, σᾶς ἔχω, ἀπ' τὴν πρώτη λέξη, μεταχειριστεῖ ἄψογα, ἀπ' τὸ πρῶτο βῆμα ποὺ ἔχω κάνει πρὸς ἐσᾶς, ἕνα βῆμα ἄψογο, ταπεινὸ καὶ σεβάσμιο, χωρὶς νὰ ξέρω ἂν ὀτιδήποτε σ' ἐσᾶς ἄξιζε τὸν σεβασμὸ, χωρὶς νὰ γνωρίζω γιὰ σᾶς τίποτε ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ μοῦ γνωστοποιήσει ἐὰν ἡ σύγκριση τῶν δύο καταστάσεών μας ἐπέτρεπε νὰ εἶμαι ταπεινὸς ἐγὼ κι ἐσεῖς ἀλαζών, σᾶς ἔχω ἀφήσει τὴν ἀλαζονεῖα ἐξαιτίας τῆς ὥρας τοῦ λυκόφωτος κατὰ τὴν ὁποία πλησιάσαμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ἐπειδὴ ἡ ὥρα τοῦ λυκόφωτος κατὰ τὴν ὁποία μὲ πλησιάσατε εἶναι ἡ ὥρα ὅπου ὁ ψόγος

Μοναξία
καμίων
βαμβάκι

δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαστικὸς καὶ συνεπῶς καθίσταται ἀναγκαῖος, ὅπου τίποτε πιά δὲν εἶναι ἀναγκαστικὸ ἐκτὸς ἀπὸ μιᾶ σχέσης ἄγρια μὲς στὸ σκοτάδι, καὶ θὰ μπορούσα νὰ εἶχα πέσει πάνω σας ὅπως ἓνα κουρελόπανο πάνω στὴ φλόγα ἐνὸς κεριοῦ, θὰ μπορούσα νὰ σᾶς εἶχα πιάσει ἀπ' τὸν γιανὰ τοῦ πουκαμίσου, αἰφνιδιαστικά. Κι αὐτὸς ὁ ψόγος, ἀναγκαῖος ἀλλὰ δωρεάν, τὸν ὁποῖο σᾶς ἔχω προσφέρει, σᾶς συνδέει μ' ἐμένα, ἔστω καὶ μόνον ἐπειδὴ θὰ μπορούσα, ἀπὸ ὑπερηφάνεια, νὰ εἶχα περπατήσει πάνω σας ὅπως μιὰ μπότα συνθλίβει ἓνα λαδόχαρτο, διότι ἤξερα, ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ ἀναστήματος πού συνιστᾷ τὴν πρώτηστη διαφορά μας —καὶ αὐτὴ τὴν ὥρα καὶ σ' αὐτὸ τὸ μέρος ἡ διαφορά συνίσταται μόνο στὸ ἀνάστημα—, ξέρομε καὶ οἱ δύο ποιὸς εἶναι ἡ μπότα καὶ ποιὸς τὸ λαδόχαρτο.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: 'Εάν παρ' ὅλ' αὐτὰ σᾶς ἔχω κοιτάξει, νὰ ξέρετε πῶς θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ μὴν τὸ εἶχα κάνει. Τὸ βλέμμα περιφέρεται κι ἐναποτίθεται καὶ πιστεύει ὅτι βρίσκεται σὲ ἔδαφος οὐδέτερο κι ἐλεύθερο, ὅπως μιὰ μέλισσα σ' ἓναν κάμπο μὲ λουλούδια, ὅπως τὸ ρύγχος μιᾶς ἀγελάδας μέσα στὸν περιφραγμένο χῶρο ἐνὸς βοσκότοπου. Τί νὰ τὸ κάνει ὅμως τὸ βλέμμα του κανεῖς; Τὸ νὰ κοιτάζω πρὸς τὸν οὐρανὸ μου φέρνει νοσταλγία, νὰ προσηλώνω τὸ βλέμμα μου στὸ χῶμα μου φέρνει θλίψη, νὰ λυπᾶσαι γιὰ κάτι καὶ νὰ θυμᾶσαι ὅτι δὲν τὸ ἔχεις εἶναι καὶ τὰ δύο ἐξίσου ἀβάσταχτα. Ὅποτε δὲν μένει παρὰ νὰ κοιτᾷ κανεῖς μπροστά του, στὸ ὕψος του,

ὅπου κι ἂν εἶναι τὸ ἐπίπεδο ὅπου ἐναποτίθεται προσωρινῶς τὸ πόδι· γι' αὐτὸν τὸν λόγο ὅταν βάδιζα ἐκεῖ ὅπου πρὸ ὀλίγου βάδιζα καὶ ὅπου τώρα ἔχω σταθεῖ, τὸ βλέμμα μου ἔπρεπε ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ προσκρούσει πάνω σὲ κάθε πράγμα πού ἔχει ἐναποτεθεῖ ἢ βαδίζει στὸ ἴδιο ὕψος μ' ἐμένα· ὅμως, λόγω τῆς ἀπόστασης καὶ τῶν νόμων τῆς προοπτικῆς, κάθε ἄνθρωπος καὶ κάθε ζῶο εἶναι προσωρινῶς καὶ κατὰ προσέγγιση στὸ ἴδιο ὕψος μ' ἐμένα. ἴσως, ἡ μόνη διαφορά πού μᾶς ἀπομένει γιὰ νὰ ξεχωρίζουμε, ἡ ἂν προτιμᾶτε ἡ μόνη ἀδικία, εἶναι ὄντως ἐκείνη πού κάνει τὸν ἓνα νὰ φοβᾶται ἀορίστως ἓνα πιθανὸ χαστούκι ἀπ' τὸν ἄλλο· καὶ ἡ μόνη ὁμοιότητα, ἡ ἂν προτιμᾶτε ἡ μόνη δικαιοσύνη, εἶναι ἡ ἄγνοια πού ἔχουμε τοῦ βαθμοῦ στὸν ὁποῖο μοιραζόμαστε αὐτὸν τὸν φόβο, τοῦ βαθμοῦ μελλοντικῆς πραγματικότητας αὐτῶν τῶν χαστουκιῶν, καὶ τοῦ βαθμοῦ βίας πού ἀναλογεῖ στὸ καθένα.

Ἔτσι ἂς μὴν κάνουμε τίποτε ἄλλο παρὰ ν' ἀναπαράγουμε τὴν συνηθισμένη σχέση τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῶων μεταξὺ τους στὶς ἀθέμιτες καὶ σκοτεινὲς ὥρες καὶ περιοχὲς στὶς ὁποῖες οὔτε ὁ νόμος οὔτε ὁ ἠλεκτρισμὸς ἔχουν ἐπενδύσει· καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ἀπὸ μίσος γιὰ τὰ ζῶα κι ἀπὸ μίσος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, προτιμῶ τὸν νόμο καὶ προτιμῶ τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς καὶ ἔχω δίκιο νὰ πιστεύω ὅτι κάθε φυσικὸ φῶς καὶ κάθε ἀέρας πού δὲν διηθεῖται καὶ ἡ θερμοκρασία τῶν ἐποχῶν πού δὲν διορθώνεται κάνει τὸν κόσμον ριψοκίνδυνον· διότι δὲν ὑπάρχει καμία ἡσυχία οὔτε καὶ κανένα δίκαιο στὰ φυσικὰ στοιχεῖα, δὲν ὀ-

πάρχει εμπόριο στο άθήμετο εμπόριο, δὲν ὑπάρχει παρὰ ἢ ἀπειλὴ καὶ ἡ φυγὴ καὶ τὸ πάρε-δῶσε χωρὶς ἀντικείμενο πρὸς πώληση καὶ χωρὶς ἀντικείμενο πρὸς ἀγορὰ καὶ χωρὶς ἔγκυρο νόμισμα καὶ χωρὶς κλίμακα τιμῶν, σκοτάδια, σκοτάδια τῶν ἀνθρώπων πού προσεγγίζονται μέσα στὴ νύχτα· καὶ ἂν μὲ προσεγγίσατε, εἶναι ἐπειδὴ ἐντέλει θέλετε νὰ μὲ χτυπήσετε· καὶ ἂν σᾶς ρωτοῦσα γιὰ ποιὸν λόγο θέλετε νὰ μὲ χτυπήσετε, θὰ μοῦ ἀπαντοῦσατε, τὸ ξέρω, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἓνας δικὸς σας λόγος μυστικός, πού δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, ἀναγκαῖο νὰ τὸν γνωρίζω. "Ἐτσι δὲν θὰ σᾶς ρωτήσω τίποτε. Μιλᾶτε μήπως σὲ μία κεραμίδα πού πέφτει ἀπ' τὴ στέγη καὶ πάει νὰ σᾶς τσακίσει τὸ κρανίο; Εἶμαστε μιὰ μέλισσα πού ἔχει ἐναποθεθεῖ πάνω στὸ ἀκατάλληλο λουλούδι, εἶμαστε τὸ ρύγχος μιᾶς ἀγγελάδας πού θέλησε νὰ βοσκήσει ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τοῦ ἠλεκτρισμένου φράχτη· σιωποῦμε ἢ τρεπόμαστε σὲ φυγὴ, λυπόμαστε, ἀναμένουμε, κάνουμε αὐτὸ πού μποροῦμε, παράλογα κίνητρα, παρανομία, σκοτάδια.

Χώθηκε τὸ πόδι μου σ' ἓνα ρυάκι στάβλου ὅπου κυλοῦν μυστήρια σὰν ἀκαθαρσίες ζώων· καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ μυστήρια κι ἀπ' αὐτὸ τὸ σκοτάδι πού εἶναι δικὰ σας ἀπέρρευσε ὁ κανόνας πού θέλει, ἀνάμεσα σὲ δύο ἄντρες πού συναντῶνται, νὰ πρέπει πάντα νὰ διαλέγουμε νὰ εἶμαστε ἐκεῖνος πού ἐπιτίθεται· καὶ ἀσφαλῶς, αὐτὴ τὴν ὥρα καὶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη, θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ πλησιάζει κάθε ἄνθρωπο ἢ ζῶο πού πάνω του ἔχει ἐναποθεθεῖ τὸ βλέμμα, νὰ τὸν χτυπᾷ καὶ νὰ τοῦ λέει : δὲν ξέρω ἂν πρό-

θεσὴ σας ἦταν νὰ χτυπήσετε ἐμένα τὸν ἴδιο, γιὰ ἓναν λόγο παράλογο καὶ μυστηριώδη τὸν ὁποῖο οὕτως ἢ ἄλλως δὲν θὰ θεωροῦσατε ἀναγκαῖο νὰ μοῦ τὸν γνωστοποιήσετε, ἀλλά, ὅπως κι ἂν ἔχει, προτίμησα νὰ τὸ κάνω αὐτὸ πρῶτος ἐγώ, καὶ ὁ δικὸς μου λόγος, ἐὰν εἶναι παράλογος, τουλάχιστον δὲν εἶναι μυστικός : εἶναι πῶς ἐπλανᾶτο, λόγῳ τῆς παρουσίας μου καὶ λόγῳ τῆς δικῆς σας καὶ λόγῳ τῆς συμπτωματικῆς σύζευξης τῶν βλεμμάτων μας, ἢ δυνατότητα νὰ μὲ χτυπήσετε πρῶτος ἐσεῖς, καὶ προτίμησα νὰ εἶμαι ἢ κεραμίδα πού πέφτει παρὰ τὸ κρανίο, ὁ ἠλεκτρισμένος φράχτης παρὰ τὸ ρύγχος τῆς ἀγγελάδας.

Εἰδάλλως, ἐὰν ἦταν ἀλήθεια ὅτι εἶμαστε, ἐσεῖς ὁ πωλητῆς πού κατέχει ἐμπορεύματα τόσο μυστηριώδη πού ἀρνεῖστε νὰ τ' ἀποκαλύψετε καὶ πού δὲν ἔχω κανένα μέσον γιὰ νὰ τὰ μαντέψω, κι ἐγώ ὁ ἀγοραστῆς μ' ἓναν πόθο τόσο μυστικὸ πού τὸν ἀγνωῶ κι ἐγώ ὁ ἴδιος καὶ πού θὰ ἔπρεπε, γιὰ νὰ βεβαιωθῶ πῶς ἔχω ἓναν, νὰ ξύσω τὴν ἀνάμνησή μου ὅπως μιὰ κρούστα ὥσπου νὰ τρέξει αἷμα, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, γιὰ ποιὸν λόγο ἐξακολουθεῖτε τὰ ἐμπορεύματά σας νὰ τὰ κρατᾶτε κατὰ χωνιασμένα, ἐνῶ ἐγώ ἔχω σταθεῖ, ἐνῶ εἶμαι ἐδῶ, καὶ περιμένω; "Ὅπως μέσα σ' ἓναν χοντρὸ σάκιο, σφραγισμένο, πού τὸν κουβαλᾶτε στοὺς ὤμους, ὅπως ἓναν ἀψηλάφητο νόμο βαρύτητας, σὰν αὐτὰ νὰ μὴν ὑπῆρχαν καὶ νὰ μὴν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν παρὰ υἰοθετώντας τὸ σχῆμα ἐνὸς πόθου· ὅμοιος μὲ τοὺς κρᾶχτες, μπρὸς στὰ μαγαζιά τοῦ στρήπ-τήζ, πού σᾶς τσακώνουν ἀπ' τὸ μπρά-

τσο, όταν γυρίζετε στο σπίτι σας, τη νύχτα, για να κοιμηθείτε, και πού σας ψιθυρίζουν στο αυτί : είναι εδώ, απόψε, ή δικιά σου. Ένω αν μου τὰ δείχνατε, αν δίνατε ένα όνομα στην προσφορά σας, πράγματα θεμιτά ή αθέμιτα, όμως κατονομασμένα και συνεπώς τουλάχιστον κριτέα, εάν μου τὰ κατονομάζατε, θα μπορούσα να πω όχι, και δεν θα αισθανόμουν πλέον όπως ένα δέντρο πού τὸ σείει ένας άνεμος πού δεν έρχεται από πουθενά και πού τραντάζει τις ρίζες του. Διότι μπορώ να πω όχι και μου άρέσει να λέω όχι, είμαι ικανός να σας θαμπώσω με τὰ όχι μου, να σας κάνω να ανακαλύψετε όλους τούς τρόπους πού υπάρχουν για να λείει κανείς όχι, πού αρχίζουν μ' όλους τούς τρόπους πού υπάρχουν για να λείει κανείς ναι, σαν τις κοκέτες πού δοκιμάζουν όλα τὰ μπλουζάκια κι όλα τὰ γοβάκια και δεν παίρνουν κανένα, και ή απόλαυση πού νιώθουν με τὸ να τὰ δοκιμάζουν όλα δεν συνίσταται παρά στην απόλαυση πού νιώθουν με τὸ να τὰ άρνοῦνται όλα. Άποφασίστε, άποκαλυφθείτε : είστε τὸ κτήνος πού συνθλίβει τὸ λιθόστρωτο, ή είστε έμπορος; Στην περίπτωση αυτή εκθέστε πρώτα τὸ εμπόρεμά σας, και θα καθυστερήσουμε εμεῖς για να τὸ κοιτάζουμε.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Έπειδή θέλω να είμαι έμπορος, και όχι κτήνος, αλλά έμπορος άληθινός, δεν σας λέω τί είναι αυτό πού κατέχω και πού σας προτείνω, διότι δεν θέλω να υποστοῦ άρνηση, πού είναι τὸ πράγμα πού φοβᾶται περισσότερο στὸν κόσμο κάθε έμπορος, επειδή είναι ένα

όπλο τὸ όποιο δεν διαθέτει ο ίδιος. Έτσι, εγώ, δεν έμαθα ποτέ να λέω όχι, και δεν θέλω καθόλου να μάθω· όλα όμως τὰ είδη τοῦ ναι, τὰ ξέρω : ναι περιμένετε λίγο, περιμένετε πολύ, περιμένετε εδώ μαζί μου μιὰ αιώνιότητα· ναι τὸ έχω, θα τὸ έχω, τὸ είχα και πάλι θα τὸ έχω, ποτέ δεν τὸ είχα αλλά για σας θα τὸ έχω. Και άς έρθουν να μου ποῦν : υποθέστε πώς έχουμε έναν πόθο, πώς τὸν όμολογοῦμε, και πώς εσεῖς δεν έχετε τίποτε για να τὸν ικανοποιήσετε; Θα πω : έχω εκείνο πού χρειάζεται για να τὸν ικανοποιήσω· αν μου ποῦν : φανταστείτε όμως ότι δεν τὸ έχετε; — άκόμη κι αν φανταστῶ, πάλι τὸ έχω. Κι άς μου ποῦν : υποθέστε ότι σὲ τελευταία άνάλυση αὐτός ο πόθος ήταν τέτοιος ώστε να μη θέλετε ἐπ' οὐδενί οὔτε ιδέα καν να έχετε περι εκείνου πού χρειάζεται για να τὸν ικανοποιήσετε; Έ λοιπόν, άκόμη κι αν δεν τὸ θέλω, παρ' ὅλ' αὐτά, και πάλι, εκείνο πού χρειάζεται, τὸ έχω.

“Όμως, όσο πιὸ άψογος είναι ο πωλητής, τόσο πιὸ διεστραμμένος είναι ο άγοραστής· κάθε πωλητής προσπαθεῖ να ικανοποιήσει έναν πόθο τὸν όποιο δεν γνωρίζει άκόμη, ενώ ο άγοραστής υποβάλλει πάντα τὸν πόθο του στην πρώτιστη ικανοποίηση τοῦ να μπορεῖ να άρνηθεῖ αὐτὸ πού τοῦ προτείνουν· έτσι ο άνομολόγητος πόθος του μεταρσιώνεται από τήν άρνηση, και ξεχνᾶ τὸν πόθο του μες στην απόλαυση πού νιώθει ταπεινώνοντας τὸν πωλητή. Έγώ όμως δεν άνήκω στη ράτσα τῶν εμπόρων πού γυρίζουν τὸ μπρὸς πίσω τις ταμπέλες τους για να ικανοποιήσουν τήν κλίση τῶν πελατῶν στην όργη και

στην ἀγανάκτηση. Δὲν εἶμαι ἐδῶ γιὰ νὰ δώσω ἀπό-
 λυση, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπερχειλίσω τὴν ἄβυσσο τοῦ πόθου,
 νὰ ἀνακαλέσω τὸν πόθο, νὰ ἀναγκάσω τὸν πόθο νὰ ἔχει
 ἓνα ὄνομα, νὰ τὸν σύρω μέχρι καταγῆς, νὰ τοῦ προσδώ-
 σω μιὰ μορφή κι ἓνα βάρος, μὲ τὴν ἀναγκαστικὴ ὠμότη-
 τα ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ προσδώσει κανεὶς μιὰ μορφή
 κι ἓνα βάρος στὸν πόθο. Καὶ ἐπειδὴ βλέπω τὸν δικό σας
 νὰ ἐμφανίζεται σὰν σάλιο στὴν ἄκρη τῶν χειλιῶν σας
 ποὺ τὰ χεῖλη σας τὸ ἀναρροφοῦν, θὰ περιμένω νὰ κυλή-
 σει στὸ σαγόνι σας ἢ νὰ τὸν φτύσετε πρὶν σᾶς τείνω
 ἓνα μαντίλι, ἐπειδὴ ἂν σᾶς τὸ ἔτεινα πολὺ νωρίς, ξέρω
 πῶς θὰ μοῦ τὸ ἀρνίσασταν, κι αὐτὸ εἶναι ἓνας πόνος
 ποὺ δὲν θέλω καθόλου νὰ μὲ κάνει νὰ πονέσω.

Διότι ἐκεῖνο ποὺ κάθε ἄνθρωπος ἢ ζῶο φοβᾶται, αὐ-
 τὴ τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἄνθρωπος βαδίζει στὸ ἴδιο ὕψος μὲ τὸ
 ζῶο καὶ ποὺ τὸ ζῶο βαδίζει στὸ ἴδιο ὕψος μὲ κάθε ἄν-
 θρωπο, δὲν εἶναι ὁ πόνος, διότι ὁ πόνος μετρεῖται, καὶ
 ἢ ἱκανότητα νὰ ἐπιβάλλεις καὶ ν' ἀνέχεσαι τὸν πόνο με-
 τρεῖται· ἐκεῖνο ποὺ φοβᾶται πάνω ἀπ' ὅλα, εἶναι ἡ πα-
 ραδοξότητα τοῦ πόνου, καὶ τὸ νὰ ἔχει ὀδηγηθεῖ στὸ νὰ
 ὑφίσταται ἓναν πόνο ποὺ δὲν τοῦ εἶναι οἰκεῖος. Ἔτσι ἢ
 ἀπόσταση ποὺ θὰ διατηρεῖται πάντα ἀνάμεσα στὰ κτή-
 νη καὶ τὶς δεσποσύνες ποὺ κατοικίζουν τὸν κόσμον προ-
 ἔρχεται ὄχι ἀπὸ τὴν ἀμοιβαία ἐκτίμηση δυνάμεων, ἐπειδὴ
 τότε, ὁ κόσμος θὰ εἶχε ἀπλούστατα διαιρεθεῖ σὲ κτήνη
 καὶ σὲ δεσποσύνες, κάθε κτήνος θὰ ριχνόταν σὲ κάθε
 δεσποσύνη κι ὁ κόσμος θὰ ἦταν ἀπλός· ὅμως ἐκεῖνο ποὺ
 διατηρεῖ τὸ κτήνος, καὶ θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ τὸ διατηρεῖ

στὸν αἰῶνα τὸν ἄπαντα, σὲ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν δεσπο-
 σύνη, εἶναι τὸ ἀπέραντο μυστήριο καὶ ἡ ἀπέραντη παρα-
 δοξότητα τῶν ὄπλων, ὅπως ἐκεῖνες οἱ μικρὲς βόμβες ποὺ
 ἔχουν μέσα στὸ τσαντάκι τους οἱ δεσποσύνες, ποὺ τινά-
 ζουν τὸ ὑγρὸ τους στὰ κτήνη μὲς στὰ μάτια γιὰ νὰ τὰ
 κάνουν νὰ κλάψουν, καὶ ξαφνικὰ βλέπουμε τὰ κτήνη νὰ
 κλαῖνε μπροστὰ στὶς δεσποσύνες, κάθε ἀξιοπρέπεια νὰ
 ἐξαφανίζεται, οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ζῶο, νὰ γίνονται ἓνα
 τίποτε, μόνο δάκρυα ντροπῆς μέσα στὸ χῶμα ἑνὸς κάμ-
 που. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο κτήνη καὶ δεσποσύνες φοβοῦνται
 καὶ ὑποπεύονται τὰ μὲν τὶς δὲ ἐξίσου, ἐπειδὴ δὲν ἐπι-
 βάλλουμε παρὰ τοὺς πόνους ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι μπορούμε
 νὰ ἀντέξουμε, καὶ δὲν φοβόμαστε παρὰ τοὺς πόνους ποὺ
 ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ ἐπιβάλλουμε.

Λοιπὸν μὴ μοῦ ἀρνεῖσθε νὰ μοῦ πεῖτε τὸ ἀντικείμε-
 νο, παρακαλῶ, τοῦ πυρετοῦ σας, τοῦ βλέμματός σας πά-
 νω μου, τὸν λόγο, νὰ μοῦ τὸν πεῖτε· καὶ ἂν τὸ ζήτημα εἶ-
 ναι νὰ μὴν πληγώσετε καθόλου τὴν ἀξιοπρέπειά σας, ἔ-
 λοιπόν, πεῖτε τον ὅπως τὸν λέμε σ' ἓνα δέντρο, ἢ μπρο-
 στὰ στὸν τοῖχο μιᾶς φυλακῆς, ἢ μέσα στὴ μοναξιά ἑνὸς
 κάμπου μὲ βαμβάκι ὅπου κάνουμε τὸν περίπατό μας, γυ-
 μνοί, τὴ νύχτα· νὰ μοῦ τὸν πεῖτε χωρὶς κἀν νὰ μὲ κοιτά-
 ξετε. Διότι ἢ μόνη ἀληθινὴ ὠμότητα αὐτῆς τῆς ὥρας
 τοῦ λυκόφωτος ὅπου στεκόμαστε καὶ οἱ δύο δὲν εἶναι
 ὅτι ἓνας ἄνθρωπος πληγώνει τὸν ἄλλον, ἢ τὸν ἀκρωτη-
 ριάζει, ἢ τὸν βασανίζει, ἢ τοῦ ξεριζώνει τὰ μέλη καὶ τὸ
 κεφάλι, ἢ ἔστω τὸν κάνει νὰ κλάψει· ἢ ἀληθινὴ καὶ τρο-
 μερῆ ὠμότητα εἶναι ἐκεῖνη τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ζώου

πού καθιστᾷ ἡμιτελεῖς τὸν ἄνθρωπο ἢ τὸ ζῶο, πού τοὺς διακόπτει σὰν ἀποσιωπητικὰ στὴ μέση μιᾶς φράσης, πού τοὺς ἀποστρέφεται ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἔχει κοιτάξει, πού κάνει, τὸ ζῶο ἢ τὸν ἄνθρωπο, μία πλάνη τοῦ βλέμματος, μία πλάνη τῆς κρίσεως, μία πλάνη, σὰν ἓνα γράμμα πού τὸ ἔχουμε ἀρχίσει καὶ βάνουσα τὸ τσαλακῶνουμε ἀμέσως μόλις γράψαμε τὴν ἡμερομηνία.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Εἶστε ἓνας πολὺ παράξενος ληστής, πού δὲν κλέβει τίποτε ἢ καθυστερεῖ πολὺ νὰ κλέψει, ἓνας ἐκκεντρικὸς λεηλατητῆς πού διεισδύει τὴ νύχτα μὲς στὸν ὀπωρῶνα γιὰ νὰ τραντάξει τὰ δέντρα, καὶ πού φεύγει χωρὶς νὰ μαζέψει τὰ φρούτα. Ἐσεῖς εἶστε ὁ οἰκείος μ' αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς χώρους, κι ἐγὼ εἶμαι ὁ ξένος μ' αὐτούς· εἶμαι αὐτὸς πού φοβᾶται καὶ πού ἔχει δίκιο πού φοβᾶται· εἶμαι αὐτὸς πού δὲν σᾶς γνωρίζει, πού δὲν μπορεῖ νὰ σᾶς γνωρίσει, πού ἄλλο δὲν κάνει ἀπ' τὸ νὰ ὑποθέτει ποιὸ εἶναι τὸ περίγραμμά σας μέσα στὸ σκοτάδι. Δουλειὰ δική σας ἦταν νὰ μαντέψετε, νὰ κατονομάσετε κάποιον πράγμα, καὶ τότε, ἴσως, μὲ μία κίνηση τῆς κεφαλῆς, θὰ εἶχα συναιέσει, μ' ἓνα νόημα, θὰ ξέρατε· ὅμως δὲν θέλω ὁ πόθος μου νὰ χυθεῖ γιὰ τὸ τίποτε σὰν αἶμα πάνω σὲ μιὰ ξένη γῆ. Δὲν διακινδυνεύετε τίποτε ἐσεῖς· ἀπὸ μένα γνωρίζετε τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν ἀμφιταλάντευση καὶ τὴν δυσπιστία· ξέρετε ἀπὸ τοῦ ἔρχομαι καὶ τοῦ πηγαίνω· γνωρίζετε αὐτοὺς τοὺς δρόμους, γνωρίζετε αὐτὴν τὴν ὥρα, γνωρίζετε τὰ σχέδιά σας· ἐγὼ, δὲν γνωρίζω τίποτε κι ἐγὼ διακινδυνεύω τὰ πάντα.

Μπροστά σας, εἶμαι ὅπως μπροστὰ σ' ἐκείνους τοὺς ἄντρες οἱ ὅποιοι ντύνονται γυναῖκες οἱ ὅποιες μεταμφιέζονται σὲ ἄντρες, ἐντέλει, δὲν ξέρουμε πιά τοῦ βρίσκονται τὸ φύλο.

Διότι τὸ χέρι σας ἀκούμπησε πάνω μου ὅπως τοῦ ληστῆ πάνω στὸ θῦμα του ἢ ὅπως τοῦ νόμου πάνω στὸν ληστή, καὶ ἀπὸ τότε ὑποφέρω, ἀγνοώντας, ἀγνοώντας τὴ μοῖρα μου, ἀγνοώντας ἂν κρίνομαι ἢ ἂν εἶμαι συνένοχος, πού δὲν ξέρω αὐτὸ ἀπ' τὸ ὅποιο ὑποφέρω, ὑποφέρω πού δὲν ξέρω ποιά πληγὴ μοῦ ἀνοίγετε καὶ ἀπὸ τοῦ κυλᾷ τὸ αἶμα μου. Ὅντως δὲν εἶστε ἴσως καθόλου παράξενος, ἀλλὰ πανοῦργος· δὲν εἶστε ἴσως παρὰ ἓνας μεταμφιεσμένος ὑπηρέτης τοῦ νόμου σὰν ἐκείνους πού γεννᾷ ὁ νόμος κατ' εἰκόνα τοῦ ληστῆ γιὰ νὰ καταδιώξει τὸν ληστή· ἐντέλει, εἶστε ἴσως πιὸ χρηστός ἀπὸ μένα. Κι ἔτσι γιὰ τὸ τίποτε, κατὰ τύχη, χωρὶς νὰ ἔχω πεῖ τίποτε οὔτε θελήσει τίποτε, ἐπειδὴ δὲν ἤξερα ποιός εἶστε, ἐπειδὴ εἶμαι ὁ ξένος πού δὲν γνωρίζει τὴν γλώσσα, οὔτε τὰ ἦθη, οὔτε τί ἐδῶ εἶναι κακὸ ἢ πρέπον, ἢ καλὴ μεριά ἢ ἢ ἀνάποδη, καὶ πού ἐνεργεῖ σὰν θαμνωμένος, χαμένος, εἶναι σὰ νὰ σᾶς εἶχα ζητήσῃ κάποιον πράγμα, σὰ νὰ σᾶς εἶχα ζητήσῃ τὸ χειρότερο πράγμα πού ὑπάρχει καὶ πού θὰ εἶμαι ἔνοχος πού τὸ ζήτησα. Ἐνας πόθος σὰν αἶμα στὰ πόδια σας κύλησε ἔξω ἀπὸ μένα, ἓνας πόθος πού δὲν γνωρίζω καὶ δὲν ἀναγνωρίζω, πού μόνος ἐσεῖς τὸν γνωρίζετε, καὶ πού τὸν κρίνετε.

Ἄν εἶναι ἔτσι, ἐὰν σκοπεύετε, μὲ τὴν ὑποπτη σπουδῆ τοῦ προδότη, νὰ μὲ στριμώξετε νὰ ἐνεργήσω μαζὶ

σας ἢ ἐναντίον σας προκειμένου, οὕτως ἢ ἄλλως, νὰ εἶμαι ἔνοχος, ἐὰν αὐτὸ συμβαίνει, τότε, ἀναγνωρίστε τουλάχιστον ὅτι δὲν ἔχω καθόλου ἐνεργήσει ἀκόμη οὔτε ὑπὲρ οὔτε ἐναντίον σας, ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη τίποτε κανεῖς νὰ μοῦ προσάψει, ὅτι ἔχω παραμείνει ὡς αὐτὴν τὴ στιγμήν τίμιος. Μαρτυρήστε γιὰ μένα πῶς δὲν μοῦ ἄρесе μὲς στὸ σκοτάδι ὅπου μὲ σταματήσατε, πῶς δὲν σταμάτησα μὲς στὸ σκοτάδι παρὰ ἐπειδὴ βάλατε τὸ χέρι σας πάνω μου· μαρτυρήστε πῶς ἐπικαλέστηκα τὸ φῶς, πῶς δὲν γλίστρησα μὲς στὸ σκοτάδι ὅπως ἕνας κλέφτης, μὲ τὴν δική μου θέληση καὶ μὲ ἀθέμιτες προθέσεις, ἀλλὰ πῶς αἰφνιδιάστηκα ἐκεῖ καὶ πῶς κραύγασα, ὅπως ἕνα παιδί στὸ κρεβάτι του πού ξαφνικά ἢ λαμπίτσα του σβήνει.

26
Ο ΝΤΗΛΕΡ : Ἐὰν πιστεύετε πῶς ἐμφοροῦμαι ἀπὸ διαθέσεις βίας γιὰ τὸ πρόσωπό σας —κι ἴσως ἔχετε δίκιο—, μὴ σπεύσετε νὰ προσδώσετε σ' αὐτὴ τὴ βία οὔτε ἕνα εἶδος οὔτε ἕνα ὄνομα. Ἐχετε γεννηθεῖ μὲ τὴ σκέψη πῶς τὸ φύλο ἑνὸς ἀνθρώπου κρύβεται σ' ἕνα συγκεκριμένο σημεῖο καὶ πῶς παραμένει ἐκεῖ, κι αὐτὴν τὴ σκέψη τὴν φυλάγετε προασφαλιστικά· ὡστόσο, ἐγώ, ξέρω —μολονότι ἔχω γεννηθεῖ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο μ' ἐσᾶς— ὅτι τὸ φύλο ἑνὸς ἀνθρώπου, μὲ τὸν χρόνο τὸν ὁποῖο αὐτὸς περνᾷ περιμένοντας καὶ ξεχνώντας, παραμένοντας καθισμένος μὲς στὴ μοναξιά, μετατοπίζεται ἀπαλὰ ἀπὸ ἕνα σημεῖο σ' ἕνα ἄλλο, δὲν κρύβεται ποτὲ σ' ἕνα συγκεκριμένο μέρος, ἀλλὰ εἶναι ὁρατὸ ἐκεῖ πού δὲν τὸ ψάχνουμε· κι

ὅτι κανένα φύλο, ἀφοῦ περάσει ὁ χρόνος πού ἔμαθε ὁ ἄνθρωπος νὰ κάθεται καὶ ν' ἀναπαύεται ἤρεμα μὲς στὴ μοναξιά του, δὲν μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο φύλο, ὅπως δὲν μοιάζει κι ἕνα φύλο ἄρρεν μ' ἕνα θῆλυ· ὅτι δὲν ὑπάρχει καμία μεταμφίεση γιὰ ἕνα πράγμα σὰν αὐτὸ, ἀλλὰ μιὰ ἀπαλὴ ἀμφιταλάντευση τῶν πραγμάτων, σὰν τὶς ἐνδιάμεσες ἐποχὲς πού δὲν εἶναι οὔτε μεταμφιεσμένο τὸ καλοκαίρι σὲ χειμῶνα οὔτε σὲ καλοκαίρι ὁ χειμῶνας.

Ἐποῦ μὴ εἰκασία δὲν ἀξίζει γι' αὐτὴν νὰ χάνουμε τὸ μυαλό μας· πρέπει κανεῖς νὰ κρατᾷ τὴ φαντασία του ὅπως τὴ νεαρὴ μνηστὴ του : μπορεῖ νὰ εἶναι καλὸ νὰ τὴν βλέπει νὰ σουρτουκεύει, εἶναι ὅμως κουτὸ νὰ τὴν ἀφήνει νὰ χάνει τὴν αἴσθηση τῆς εὐπρέπειας. Δὲν εἶμαι πονηρός, ἀλλὰ περιέργος· εἶχα ἀκουμπήσει τὸ χέρι μου πάνω στὸ μπράτσο σας ἀπὸ καθαρὴ περιέργεια, γιὰ νὰ ξέρω ἂν, σὲ μιὰ σάρκα πού φαινομενικά εἶναι ὅμοια μ' ἐκείνη τῆς ξεπουπουλιασμένης κότας, ἀντιστοιχεῖ ἡ θερμότητα τῆς κότας ζωντανῆς ἢ τὸ κρῦο τῆς κότας πεθαμένης, καὶ τώρα, ξέρω. Ὑποφέρετε, τὸ λέω αὐτὸ χωρὶς νὰ σᾶς προσβάλλω, ἀπ' τὸ κρῦο ὅπως ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ ξεπουπουλιασμένη κότα ζωντανή, ὅπως ἢ κότα πού ἔχει προσβληθεῖ, μὲ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ἀπὸ ψώρα ἀποπτιλωτική· καί, ὅταν ἤμουν μικρός, ἔτρεχα πίσω τους μέσα στὸν ὀρνιθώνα γιὰ νὰ τὶς πασπατέψω καὶ ν' ἀνακαλύψω, ἀπὸ καθαρὴ περιέργεια, ἂν ἡ θερμοκρασία τους ἦταν τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς. Σήμερα πού σᾶς ἄγγιξα, ἔνιωσα σ' ἐσᾶς τὸ κρῦο τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἐπίσης ἔνιωσα πῶς κανεῖς ὑποφέρει ἀπ' τὸ κρῦο, ὅπως μό-

νον ἕνας ζωντανὸς μπορεῖ νὰ ὑποφέρει. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο σᾶς ἔτεινα τὸ σακάκι μου γιὰ νὰ σκεπᾶσω τοὺς ὠμους σας, ἀφοῦ, ἐγώ, δὲν ὑποφέρω ἀπ' τὸ κρύο. Καὶ ποτὲ δὲν ἔχω ὑποφέρει ἀπ' τὸ κρύο, σὲ σημειῶ ὥστε νὰ ἔχω ὑποφέρει πού δὲν γνώρισα τί ὑποφέρει κανεὶς ἀπ' αὐτό, σὲ σημειῶ ὥστε τὸ μόνο ὄνειρο πού ἔκανα, ὅταν ἤμουν μικρὸς — ἕνα ἀπ' τὰ ὄνειρα ἐκεῖνα πού δὲν εἶναι κάτι ἔξω ἀπὸ μᾶς ἀλλὰ παραπληρωματικὲς φυλακὲς, πού εἶναι ἡ στιγμὴ ὅπου τὸ παιδί ἀντιλαμβάνεται τὰ κάγκελα τῆς πρώτης φυλακῆς του, ὅπως ἐκεῖνοι πού, γεννημένοι ἀπὸ σκλάβους, ὄνειρεύονται πὼς εἶναι ἀγόρια ἀφεντικῶν—, τὸ δικό μου ὄνειρο ἦταν νὰ γνωρίσω τὸ χιόνι καὶ τὸν παγετό, νὰ γνωρίσω τὸ κρύο πού εἶναι αὐτὸ ἀπ' τὸ ὁποῖο ὑποφέρετε.

Ἄν σᾶς δάνεισα τὸ σακάκι μου μόνο, αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς δὲν ξέρω ὅτι ὑποφέρετε ἀπ' τὸ κρύο ὄχι μόνο στὸ πάνω μέρος τοῦ σώματός σας, ἀλλὰ, τὸ λέω αὐτὸ χωρὶς νὰ σᾶς προσβάλλω, ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω κι ἴσως μάλιστα καὶ λίγο παραπέρα· καί, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ ἐμένα, πάντα ἔκανα τὴ σκέψη πὼς ἔπρεπε νὰ παραχωροῦμε στὸν κρουαλιάρη ἐκεῖνο ἀπ' τὰ ρούχα πού ἀντιστοιχεῖ στὸ μέρος ὅπου νιώθει κρύο, μὲ κίνδυνο νὰ βρεθοῦμε ἐμεῖς γυμνοί, ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω κι ἴσως μάλιστα καὶ λίγο παραπέρα· ἡ μητέρα μου ὅμως, πού δὲν ἦταν καθόλου φιλάργυρη ἀλλὰ προικισμένη μὲ τὴν αἰσθησὴ τῆς εὐπρέπειας, μοῦ εἶπε πὼς μπορεῖ νὰ εἶναι ἀξιέπαινο νὰ δίνει κανεὶς τὸ πουκάμισό του ἢ τὸ σακάκι του ἢ ὅτιδήποτε πού καλύπτει τὸ πάνω μέρος τοῦ

σώματος, ἀλλὰ πρέπει πάντα ν' ἀμφιταλαντεύεται ἐπὶ πολὺ νὰ δώσει τὰ υποδήματά του, καὶ πὼς δὲν εἶναι σὲ καμία περίπτωση εὐπρεπὲς νὰ παραχωρεῖ τὸ πανταλόνι του.

Ὅπως ξέρω ὅμως — χωρὶς νὰ τὸ ἐξηγῶ στὸν ἑαυτό μου ἀλλὰ μὲ μία βεβαιότητα ἀπόλυτη— ὅτι ἡ γῆ πάνω στὴν ὁποία εἴμαστε ἐσεῖς κι ἐγώ κι οἱ ἄλλοι τοποθετημένοι εἶναι κι ἡ ἴδια τοποθετημένη καὶ ἰσορροπεῖ πάνω στὸ κέρατο ἑνὸς ταύρου κι ὅτι διατηρεῖται σ' αὐτὴ τὴ θέση μὲ τὸ χέρι τῆς Θεῖας Πρόνοιας, ἔτσι ἐπιδικῶ, χωρὶς νὰ ξέρω ἐντελῶς γιατί ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀμφιταλαντεύομαι, νὰ παραμείνω μέσα στὸ ὄριο αὐτοῦ πού εἶναι εὐπρεπὲς, ἀποφεύγοντας τὸ ἀπρεπὲς ὅπως πρέπει ν' ἀποφεύγει ἕνα παιδί νὰ σκύβει στὴν ἄκρη τῆς στέγης πρὶν ἀκόμη κατανοήσει τὸ νόμο τῆς πτώσης τῶν σωμάτων. Καὶ ὅπως πιστεύει τὸ παιδί πὼς τοῦ ἀπαγορεύουμε νὰ σκύβει στὴν ἄκρη τῆς στέγης γιὰ νὰ τὸ ἐμποδίσουμε νὰ πετάξει, ἔτσι κι ἐγὼ πίστευα ἐπὶ πολὺ πὼς ἀπαγόρευαν στὸ ἀγόρι νὰ παραχωρήσει τὸ πανταλόνι του γιὰ νὰ τὸ ἐμποδίσουν ν' ἀποκαλύψει τὸν ἐνθουσιασμό ἢ τὴ νωθρότητα τῶν αἰσθημάτων του. Σήμερα ὅμως πού κατανοῶ περισσότερα πράγματα, πού ἀναγνωρίζω περισσότερο τὰ πράγματα πού δὲν κατανοῶ, πού ἔχω μείνει τόσοσ καιρὸ σ' αὐτὸ τὸ μέρος καὶ αὐτὴ τὴν ὥρα, πού ἔχω δεῖ νὰ περνοῦν τόσοι περαστικοί, πού τοὺς ἔχω κοιτάξει καὶ ἔχω ἀκουμπήσει μερικὲς φορὲς τὸ χέρι μου πάνω στὸ μπράτσο τους, τόσοσ φορὲς, χωρὶς τίποτε νὰ κατανοῶ καὶ χωρὶς τίποτε νὰ θέλω νὰ κατανοήσω ἀλλὰ

και χωρίς παρ' ὄλ' αὐτὰ νὰ παραιτοῦμαι ἀπ' τὸ νὰ τοὺς κοιτάξω καὶ νὰ ἐπιδιώξω ν' ἀκουμπήσω τὸ χέρι μου πάνω στὸ μπράτσο τους —διότι εἶναι πιὸ εὐκόλο ν' ἀρπάξεις ἕναν ἄνθρωπο πού περνᾷ ἀπὸ μιὰ κότα μέσα σ' ἕναν ὀρνιθώνα—, ξέρω καλὰ πὼς δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀπρεπὲς οὔτε στὸν ἐνθουσιασμὸ οὔτε στὴ νωθρότητα πού νὰ χρειάζεται νὰ τὸ κρύψουμε, κι ὅτι πρέπει ν' ἀκοιουθοῦμε τὸν κανόνα χωρίς νὰ ξέρουμε γιατί.

Ἐπιπλέον, τὸ λέω αὐτὸ χωρίς νὰ σᾶς προσβάλλω, ἡλιπίξα, καλύπτοντας τοὺς ὤμους σας μὲ τὸ σακάκι μου, πὼς θὰ ἔκανα τὴν ἐμφάνισή σας πιὸ οἰκεία στὰ μάτια μου. Ὑπερβολικὴ παραδοξότητα μπορεῖ νὰ μὲ κάνει ντροπαλό, καί, βλέποντάς σας προηγουμένως νὰ ἔρχεστε πρὸς ἐμένα, ἀναρωτήθηκα γιατί ὁ ἄνθρωπος μὴ ἄρρωστος ντύθηκε ὅπως μιὰ κότα πού ἔχει προσβληθεῖ ἀπ' τὴν ψώρα καὶ πού χάνει τὰ πούπουλά της κι ἐξακολουθεῖ νὰ κάνει τὸν περίπατό της μὲς στὸν ὀρνιθώνα μὲ τὰ πούπουλα στερεωμένα πάνω της κατὰ τὶς διαθέσεις τῆς ἀρρώστιας της· καὶ ἀναμφίβολα, ἀπὸ ντροπαλότητα, θὰ εἶχα ἀρκεστεῖ νὰ ξύσω τὸ κρανίο μου καὶ νὰ κάνω μιὰ παρέκκλιση γιὰ νὰ σᾶς ἀποφύγω, ἐὰν δὲν εἶχα δεῖ, μέσα στὸ βλέμμα σας πού ἦταν καρφωμένο πάνω μου, τὸ φέγγος τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος πρόκειται, μὲ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, νὰ ζητήσει κάποιον πράγμα, κι αὐτὸ ἐκεῖ τὸ φέγγος μὲ ἀπέσπασε ἀπ' τὸ ἀλαμπουρνέζικο ντύσιμό σας.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Τί ἐλπίζετε ν' ἀποσπάσετε ἀπὸ μένα; Κάθε

χειρονομία πού τὴν παίρνω γιὰ ἕνα χτύπημα καταλήγει ὅπως ἕνα χᾶδι· εἶναι ἀνησυχητικὸ νὰ σὲ χαϊδεύουν ὅταν θὰ ἔπρεπε νὰ σὲ δέρουν. Ἀπαιτῶ νὰ εἴστε τουλάχιστον ἐπιφυλακτικὸς, ἀν θέλετε νὰ καθυστερήσω. Ἐφόσον διατείνεστε πὼς κατὰ τύχη μοῦ πουλᾶτε κάποιον πράγμα, γιατί κατ' ἀρχὰς δὲν ἀμφιβάλλετε πὼς ἔχω μὲ τί νὰ σᾶς πληρώσω; Οἱ τσέπες μου εἶναι, ἴσως, ἄδειες· θὰ ἦταν τίμιο νὰ μοῦ ζητούσατε πρωτίστως ν' ἀπλώσω τὰ λεφτά μου στὸ ταμεῖο, ὅπως κάνουμε μὲ τοὺς ὑποπτους πελάτες. Ἐσεῖς τίποτε τέτοιο δὲν μοῦ ζητήσατε : τί ἀπόλαυση ἀντλεῖτε ἀπ' τὸν κίνδυνο νὰ ἐξαπατηθεῖτε; Δὲν ἔχω ἔλθει σ' αὐτὸ τὸ μέρος γιὰ νὰ βρῶ ἀπαλότητα· ἡ ἀπαλότητα κατακερματίζει, ἐπιτίθεται τμηματικά, διαμελίζει τὶς δυνάμεις σὰν ἕνα πτώμα σὲ αἵθουσα ἀνατομίας. Ἐχω ἀνάγκη τὴν ἀκεραιότητά μου· ἡ κακοβουλία, τουλάχιστον, θὰ μὲ διαφυλάξει ἀρτιμελή. Θυμῶστε : εἰδάλλως, ἀπὸ ποῦ θ' ἀντλήσω τὴν δύναμή μου ; Θυμῶστε : θὰ παραμείνουμε πιὸ κοντὰ στίς ὑποθέσεις μας, καὶ θὰ εἴμαστε βέβαιοι πὼς καὶ οἱ δύο διαπραγματευόμεμαστε τὴν ἴδια ὑπόθεση. Διότι, μπορεῖ νὰ κατανοῶ ἀπὸ ποῦ ἐγὼ ἀντλῶ τὴν δική μου ἀπόλαυση, δὲν κατανοῶ ὅμως ἀπὸ ποῦ ἐσεῖς ἀντλεῖτε τὴν δική σας.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Ἄν γιὰ μία στιγμή εἶχα ἀμφιβάλει πὼς δὲν ἔχετε ἐκεῖνο πού χρειάζεται γιὰ νὰ πληρώσετε αὐτὸ πού ἔχετε ἔλθει νὰ βρεῖτε, θὰ εἶχα κάνει μιὰ παρέκκλιση ὅταν μὲ πλησιάσατε. Τὰ πρόστυχα ἐμπόρια ἀπαιτοῦν ἀπ' τοὺς πελάτες τους τεκμηρία φερεγγυότητας, ὅμως

τὰ καταστήματα πολυτελείας μαντεύουν καὶ δὲν ζητοῦν τίποτε, οὔτε ποτὲ ὑποβιάζονται στὸ νὰ ἐπαληθεύσουν τὸ ποσὸν τῆς ἐπιταγῆς καὶ τὴν ἐγκυρότητα τῆς ὑπογραφῆς. Ὑπάρχουν ἀντικείμενα πρὸς πώληση καὶ ἀντικείμενα πρὸς ἀγορὰ τέτοιας κατηγορίας ὥστε δὲν τίθεται τὸ ἐρώτημα ἐὰν θὰ εἶναι ὁ ἀγοραστής σὲ θέση νὰ καταβάλει τὸ ἀντίστοιχο ποσὸν οὔτε πόσον χρόνο θὰ κάνει γιὰ ν' ἀποφασίσει. Ἔτσι ἔχω ὑπομονὴ ἐπειδὴ δὲν προσβάλλουμε ἕναν ἄνθρωπο πού ἀπομακρύνεται ὅταν ξέρουμε ὅτι πρόκειται νὰ ἐπανακάμψει. Δὲν μπορούμε νὰ ἐπανορθώσουμε τὴν βρισιά, ἐνῶ μπορούμε νὰ μετανιώσουμε γιὰ τὴν εὐγένειά μας, καὶ εἶναι προτιμότερο νὰ κάνει κατάχρηση τῆς δεύτερης κανεὶς παρὰ χρῆση ἔστω καὶ μιὰ φορὰ τῆς πρώτης. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο δὲν θὰ θυμώσω ἀκόμη, ἐπειδὴ ἔχω τὸν χρόνο κατὰ τὸν ὅποιο δὲν θυμῶνω, κι ἔχω τὸν χρόνο γιὰ νὰ θυμῶνω, καὶ θὰ θυμώσω ἴσως ὅταν ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος θὰ ἔχει κυλήσει.

154
Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Καὶ ἂν —ὑποθετικῶς— ὁμολογοῦσα πὼς εἶχα κάνει χρῆση τῆς ἀλαζονείας —χωρὶς διάθεση— μόνον ἐπειδὴ ἐσεῖς μὲ παρακαλέσατε νὰ κάνω χρῆση ὅταν μὲ πλησιάσατε μὲ κάποιον σχέδιο τὸ ὅποιο ἀκόμη δὲν μαντεύω —διότι δὲν εἶμαι προικισμένος νὰ μαντεύω— καὶ πού ὡστόσο μὲ κρατᾶ ἐδῶ; Ἄν ὑποθετικῶς σᾶς ἔλεγα ὅτι αὐτὸ πού μὲ κρατᾶ ἐδῶ εἶναι ἡ ἀβεβαιότητα πού νιώθω γιὰ τὰ σχέδιά σας, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πού αἰσθάνομαι γι' αὐτά; Μέσα στὴν παραδοξότητα τῆς ὥρας καὶ τὴν παραδοξότητα τοῦ μέρους καὶ τὴν παρα-

δοξότητα τοῦ διαβήματός σας πρὸς ἐμένα θὰ εἶχα κάνει κάποιον βῆμα πρὸς ἐσᾶς, παρακινημένος ἀπ' τὴν κίνηση ἐκείνη πού διατηρεῖται σὲ κάθε πράγμα μὲ τρόπο ἀνεξάλειπτο ὅσο δὲν ἐπιβάλλεται σ' αὐτὸ μιὰ κίνηση ἀντίθετη. Καὶ ἂν σᾶς εἶχα πλησιάσει ἀπὸ νωθρότητα; Στραμμένος πρὸς τὰ κάτω ὄχι ἀπὸ καθαρὴ θέληση ἀλλὰ ἀπ' τὴν ἔλξη ἐκείνη πού αἰσθάνονται οἱ πρίγκιπες οἱ ὅποιοι πηγαίνουν νὰ ἐκτραχηλιστοῦν στὰ καταγώγια, ἢ τὸ παιδί πού κατεβαίνει κρυφὰ στὸ ὑπόγειο, τὴν ἔλξη τοῦ μικροσκοπικοῦ καὶ μοναχικοῦ ἀντικειμένου γιὰ τὴν σκοτεινὴ, ἀπαθὴ μάζα πού εἶναι μέσα στὴ σκιά· θὰ εἶχα ἔλθει σ' ἐσᾶς, μετρώντας ἡρεμα τὴν ραθυμία τοῦ ρυθμοῦ τοῦ αἵματός μου μὲς στὶς φλέβες μου, μὲ τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἐπρόκειτο ἐκείνη ἢ ραθυμία νὰ διεγερθεῖ ἢ νὰ στερέψει ἐντελῶς· μὲ βραδὺ ἴσως ρυθμὸ, ἀλλὰ γεμάτος ἐλπίδα, ἀπογυμνωμένος ἀπὸ διατυπώσιμο πῶθο, ἔτοιμος νὰ ἱκανοποιηθῶ μ' αὐτὸ πού θὰ μοῦ πρότειναν, ἐπειδὴ, ὅτι-δήποτε κι ἂν μοῦ πρότειναν, θὰ ἦταν ὅπως τὸ αὐλάκι ἐνὸς κάμπου πού ἐπειδὴ ἔχει μείνει πάρα πολὺ καιρὸ στεῖρος ἀπ' τὴν ἐγκατάλειψη, δὲν βλέπει διαφορὰ στοὺς σπόρους ὅταν αὐτοὶ πέφτουν πάνω του· ἔτοιμος νὰ ἱκανοποιηθῶ μὲ ὅλα, μέσα στὴν παραδοξότητα τοῦ πλησιάσματος μας, ἀπὸ μακριὰ θὰ εἶχα πιστέψει πὼς ἐσεῖς πλησιάζατε ἐμένα, ἀπὸ μακριὰ θὰ εἶχα τὴν ἐντύπωση πὼς ἐσεῖς μὲ κοιτάζατε· ὅποτε, ἐγὼ θὰ σᾶς εἶχα πλησιάσει, ἐγὼ θὰ σᾶς εἶχα κοιτάξει, θὰ εἶχα βρεθεῖ κοντὰ σας, περιμένοντας ἀπὸ σᾶς —πάρα πολλὰ πράγματα— πάρα πολλὰ πράγματα, ὄχι νὰ μαντέψετε, διότι κι ἐγὼ

ὁ ἴδιος δὲν ξέρω, κι ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ξέρω νὰ μαντεύω, ἀλλὰ περιμένα ἀπὸ σᾶς καὶ τὴν διάθεση νὰ ποθήσετε, καὶ τὴν ἰδέα ἐνὸς πόθου, τὸ ἀντικείμενο, τὴν τιμὴ, καὶ τὴν ἱκανοποίηση.

Ο ΝΤΗΑΕΡ : Δὲν ὑπάρχει ντροπὴ στὸ νὰ ξεχνᾶμε τὸ βράδου ἐκεῖνο πού θὰ θυμηθοῦμε τὸ πρῶι· τὸ βράδου εἶναι ἡ στιγμή τῆς λήθης, τῆς κατασχύνης, τοῦ πόθου πού ἔχει θερμανθεῖ τόσο πολὺ ὥστε ἐξατμίζεται. Παρ' ὄλ' αὐτὰ τὸ πρῶι τὸν συσσωρεύει σὰν ἓνα βαρὺ σύννεφο πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι, καὶ θὰ ἦταν κουτὸ νὰ μὴν προβλέπει κανεὶς τὸ βράδου τὴν πρωινὴ βροχὴ. Ἐὰν λοιπὸν ὑποθετικῶς μοῦ λέγατε ὅτι πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχετε πόθο νὰ ἐκφράσετε, ἀπὸ κούραση ἢ ἀπὸ λήθη ἢ ἀπὸ ἔξαρση πόθου ἢ ὅποια ὀδηγεῖ στὴ λήθη, ἐπιστρέφοντάς σας τὴν ὑπόθεση θὰ σᾶς ἔλεγα νὰ μὴν κουραστεῖτε ἐπιπλέον καθόλου καὶ νὰ δανεισθεῖτε τὸν πόθο κάποιου ἄλλου. Ἐνας πόθος κλέβεται ἀλλὰ δὲν ἐπινοεῖται· τὸ σακάκι ὁμως ἐνὸς ἀνθρώπου κρατᾷ τὴν ἴδια ζέστη ὅταν τὸ φορᾷ ἓνας ἄλλος, κι ἓνας πόθος δανείζεται πιὸ εὐκόλα ἀπὸ ἓνα ροῦχο. Ἐφόσον πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ πουλῆσω κι ἐσεῖς θὰ πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἀγοράσετε, ἔ, λοιπὸν, ἀγοράστε γιὰ ἄλλους, ὄχι γιὰ σᾶς—ὅποιοσδήποτε πόθος πού σέρνεται καὶ πού θὰ τὸν μαζέψετε θὰ κάνει τὴ δουλειά—, γιὰ νὰ εὐφράνετε παραδείγματος χάριν καὶ νὰ ἱκανοποιήσετε αὐτὸ πού ξυπνᾷ δίπλα σας τὸ πρῶι μὲς στὰ σεντόνια σας, μιὰ νεαρὴ μνηστὴ πού ξυπνώντας θὰ ποθήσει κάποιον πράγμα πού ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἀκόμη, πού θὰ ἔχετε τὴν

ἀπόλαυση νὰ τῆς τὸ χαρίσετε, καὶ πού θὰ εἴστε εὐτυχῆς νὰ τὸ κατέχετε ἐπειδὴ θὰ τὸ ἔχετε ἀγοράσει ἀπὸ μένα. Τὸ εὐτύχημα μὲ τὸν ἔμπορο εἶναι πὼς ὑπάρχουν τόσα διαφορετικὰ πρόσωπα τόσες φορές μνηστευμένα μὲ τόσα διαφορετικὰ ἀντικείμενα μὲ τόσους διαφορετικούς τρόπους, διότι ἡ μνήμη τῶν μὲν ἀντικαθίσταται ἀπ' τὴν μνήμη τῶν δέ. Καὶ τὸ ἐμπόρευμα πού πρόκειται ν' ἀγοράσετε ἀπὸ μένα θὰ μπορέσει κάλλιστα νὰ χρησιμεύσει σ' ὅποιοδήποτε ἄλλον ἄν—ὑποθετικῶς— δὲν τὸ εἴχατε στὴ χρῆση σας ἐσεῖς.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Ὁ κανόνας θέλει, ἓνας ἄντρας πού συναντᾷ ἓναν ἄλλο, ἐντέλει πάντα νὰ τὸν χτυπᾷ στὴν πλάτη μιλώντας του γιὰ γυναίκα· ὁ κανόνας θέλει, ἡ ἀνάμνηση τῆς γυναίκας νὰ χρησιμεύει ὡς τελευταῖο καταφύγιο στοὺς κουρασμένους πολεμιστές· αὐτὸ θέλει ὁ κανόνας, ὁ δικός σας κανόνας· ἐγὼ δὲν θὰ ὑποταγῶ σ' αὐτόν. Δὲν θέλω νὰ βρίσκουμε τὴν ἡσυχία μας στὴν ἀπουσία τῆς γυναίκας, οὔτε στὴν ἀνάμνηση μιᾶς ἀπουσίας, οὔτε στὴν ἀνάμνηση ὅποιοσδήποτε πράγματος. Οἱ ἀναμνήσεις μὲ ἀηδιάζουν, τὸ ἴδιο κι οἱ ἀπόντες· ἀπ' τὴν χωνεμένη τροφή, προτιμῶ τὰ πιάτα πού ἀκόμη δὲν τὰ ἔχουμε ἀγγίξει. Δὲν θέλω μιὰ ἡσυχία πού ἔρχεται ἀπ' ὅπουδήποτε· δὲν θέλω νὰ βρίσκουμε ἡσυχία.

Τὸ βλέμμα ὁμως τοῦ σκύλου δὲν περιέχει τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εἰκασία πὼς τὰ πάντα, γύρω του, εἶναι καταφανέστατα σκύλος. Ἐτσι διατείνεστε ὅτι ὁ κόσμος πάνω στὸν ὁποῖο εἴμαστε, ἐσεῖς κι ἐγὼ, στέκεται

στήν αιχμή του κέρατος ενός ταύρου με το χέρι μιᾶς Θείας Πρόνοιας· ἐγὼ ὅμως, ξέρω ὅτι ἐπιπλέει, τοποθετημένος πάνω στη ράχη τριῶν φαλαινῶν· ὅτι δὲν ὑπάρχει καμία Πρόνοια οὔτε ἰσορροπία, μόνο ἡ ἰδιοτροπία τριῶν ἡλίθιων τεράτων. "Ἄρα οἱ κόσμοι μας δὲν εἶναι ἴδιοι, καὶ ἡ παραδοξότητά μας εἶναι συγχωνευμένη με τις φύσεις μας ὅπως τὸ σταφύλι χωνυμένο μέσα στὸ κρασί. "Ὅχι, δὲν θὰ πατήσω τὸ πέλμα, πρὶν ἀπὸ σᾶς, στὸ ἴδιο σημεῖο μ' ἐσᾶς· δὲν ὑφίσταμαι τὴν ἴδια βαρύτητα μ' ἐσᾶς· δὲν κατάγομαι ἀπ' τὸ ἴδιο θηλυκό. Διότι ἐγὼ δὲν ξυπνῶ πρῶι, καὶ δὲν πλαγιάζω μέσα σὲ σεντόνια.

Λ.Σι

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Μὴ θυμώνετε, μπαρμπούλη, μὴ θυμώνετε. "Ἐνας φτωχοπωλητῆς εἶμαι πού δὲν γνωρίζει παρὰ αὐτὸ τὸ κομματάκι γῆς ὅπου περιμένω γιὰ νὰ πουλήσω, πού δὲν γνωρίζει τίποτ' ἄλλο ἀπὸ κεῖνο πού τοῦ ἔχει μάθει ἡ μητέρα του· κι ἀφοῦ ἐκεῖνη δὲν ἤξερε τίποτε, ἡ σχεδὸν τίποτε, δὲν ξέρω κι ἐγὼ τίποτε, ἡ σχεδὸν τίποτε. "Ἐνας καλὸς πωλητῆς ὅμως ἐπιδιώκει νὰ πεῖ αὐτὸ πού θέλει ν' ἀκούσει ὁ ἀγοραστής, καί, γιὰ νὰ ἐπιδιώξει νὰ τὸ μαντέψει, τοῦ χρειάζεται νὰ τὸν γλείψει λίγο γιὰ ν' ἀναγνωρίσει τὴ μυρωδιά του. Ἡ δική σας μυρωδιά δὲν μοῦ ἦταν καθόλου οἰκεία, ὄντως δὲν ἔχουμε βγεῖ ἀπ' τὴν ἴδια μητέρα. Προκειμένου ὅμως νὰ μπορέσω νὰ σᾶς πλησιάσω, ὑπέθεσα πὼς κι ἐσεῖς ἔχετε πράγματι βγεῖ ὅπως κι ἐγὼ ἀπὸ μία μητέρα, ὑπέθεσα πὼς ἡ μητέρα σας σᾶς χάρισε ἀδελφία ὅπως σ' ἐμένα, σ' ἀνυπολόγιστο

ἀριθμὸ ὅπως μιὰ κρίση λόξυγκα μετὰ ἀπὸ πλούσιο γεῦμα, κι ὅτι ἐκεῖνο πού ἐν πάσῃ περιπτώσει μᾶς φέρνει κοντά, εἶναι ἡ ἀπουσία σπανιότητας πού μᾶς χαρακτηρίζει καὶ τοὺς δύο. Καὶ ἀρπάχτηκα ἀπ' αὐτὸ τουλάχιστον πού ἔχουμε κοινό, διότι μπορούμε νὰ ταξιδεύουμε πολὺ καιρὸ στὴν ἔρημο ὑπὸ τὸν ὄρο κάπου νὰ ἔχουμε ἓνα συνδετήριο σημεῖο. "Ἄν ὅμως ἔχω κάνει λάθος, ἂν δὲν ἔχετε βγεῖ ἀπὸ μία μητέρα, καὶ κανεὶς δὲν σᾶς ἔχει χαρίσει ἀδελφία, ἂν δὲν ἔχετε νεαρὴ μνηστὴ πού ξυπνᾷ μαζὶ σας τὸ πρῶι μὲς στὰ σεντόνια σας, μπαρμπούλη, σᾶς ζητῶ συγγνώμη.

Δύο ἄντρες πού διασταυρώνονται δὲν ἔχουν ἄλλη ἐκλογὴ ἀπ' τὸ νὰ χτυπηθοῦν, με τὴ βία τοῦ ἐχθροῦ ἢ με τὴν ἀπαλότητα τῆς ἀδελφότητας. Καὶ ἂν ἐντέλει, μέσα στὴν ἐρημιὰ αὐτῆς τῆς ὥρας, ἐκλέγουν νὰ ἐπικαλεστοῦν αὐτὸ πού δὲν εἶναι ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἢ ἀπ' τὸ ὄνειρο, ἢ ἀπ' τὴν στέρηση, εἶναι ἐπειδὴ δὲν ἀντιμετωπίζουμε κατευθείαν τὴν ὑπερβολικὴ παραδοξότητα. Μπροστὰ στὸ μυστήριο εἶναι πρέπον ν' ἀνοίγεται κανεὶς καὶ ν' ἀποκαλύπτεται ὀλόκληρος προκειμένου νὰ ἐξαναγκάσει τὸ μυστήριο ν' ἀποκαλυφθεῖ με τὴ σειρά του. Οἱ ἀναμνήσεις εἶναι τὰ μυστικὰ ὅπλα πού κρατᾷ ἓνας ἄνθρωπος πάνω του ὅταν εἶναι ἀποστερημένος, ἡ τελευταία εἰλικρίνεια πού ἀπαιτεῖ ὡς ἀναταπόδοση τὴν εἰλικρίνεια· ἡ ἐσχατὴ γύμνια. Δὲν ἀντλῶ ἀπ' αὐτὸ πού εἶμαι οὔτε δόξα οὔτε καταισχύνη, ἀφοῦ ὅμως μοῦ εἶστε ἄγνωστος, καὶ κάθε στιγμὴ ἀκόμη πιὸ ἀγνωστος, ἔλοιπόν, ὅπως τὸ σακάκι μου πού τὸ ἔβγαλα καὶ σᾶς τὸ ἔ-

τεινα, όπως τὰ χέρια μου πού σᾶς τὰ ἔδειξα ἀφοπλισμένα, ἂν εἶμαι ἐγὼ σκύλος κι ἐσεῖς ἄνθρωπος, ἢ ἂν εἶμαι ἐγὼ ἄνθρωπος κι ἐσεῖς κάτι ἄλλο ἀπὸ ἄνθρωπος, ὅποιας φυλῆς κι ἂν εἶμαι ἐγὼ κι ὅποιας φυλῆς κι ἂν εἴστε ἐσεῖς, τὴν δική μου, τουλάχιστον, τὴν προσφέρω στὰ βλέμματά σας, σᾶς ἀφήνω νὰ τὴν ἀγγίξετε, νὰ μὲ ψηλαφήσετε καὶ νὰ μὲ συνηθίσετε, ὅπως ἓνας ἄνθρωπος ἀφήνει νὰ τὸν ψάξουν γιὰ νὰ μὴν ἔχει κρυμμένα πουθενὰ τὰ ὅπλα του.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο σᾶς προτείνω, μὲ τρόπο συνετό, μὲ τρόπο σοβαρό, μὲ τρόπο ἤρεμο, νὰ μὲ κοιτάξετε φιλικὰ, ἐπειδὴ κλείνουμε καλύτερες δουλειές ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς οἰκειότητος. Δὲν προσπαθῶ νὰ σᾶς τυλιζῶ, καὶ δὲν ζητῶ τίποτε πού δὲν θὰ θέλατε νὰ δώσετε. Ἡ μόνη συντροφικότητα στὴν ὁποία ἀξίζει τὸν κόπο νὰ προσχωροῦμε δὲν προϋποθέτει τὸ νὰ ἐνεργοῦμε μ' ἓναν ὀρισμένο τρόπο ἀλλὰ νὰ μὴν ἐνεργοῦμε καθόλου· σᾶς προτείνω τὴν ἀκίνησι, τὴν ἀπέραντη ὑπομονὴ καὶ τὴν τυφλὴ ἀδικία τοῦ φίλου. Ἄφοῦ δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἀνάμεσα σ' ὅποιους δὲν γνωρίζονται, καὶ δὲν ὑπάρχει φιλία ἀνάμεσα σ' ὅποιους γνωρίζονται, ὅπως καὶ δὲν ὑπάρχει γέφυρα χωρὶς χαράδρα. Ἡ μητέρα μου πάντα μοῦ ἔλεγε πὼς εἶναι κουτὸ νὰ ἀρνούμαστε μιὰ ὀμπρέλα ὅταν ξέρουμε πὼς θὰ βρέξει.

1.46

βγλη 62

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Σᾶς προτιμοῦσα πονηρὸ παρά φιλικό. Ἡ φιλία εἶναι πιὸ παραδόπιστη ἀπὸ τὴν προδοσία. Ἐὰν αὐτὸ πού εἶχα ἀνάγκη ἦταν αἴσθημα, θὰ σᾶς τὸ εἶχα

πεῖ, θὰ σᾶς εἶχα ρωτήσει τὴν τιμὴ του, καὶ θὰ τὸ εἶχα ἐξοφλήσει. Ὅμως τὰ αἰσθήματα δὲν ἀνταλλάσσονται παρά μὲ τὰ ὁμοειδῆ τους· εἶναι ἓνα κίβδηλο ἐμπόριο αὐτὸ μὲ νόμισμα κίβδηλο, ἓνα φτωχοεμπόριο πού μιμεῖται σὰν πίθηκος τὸ ἐμπόριο. Ἀνταλλάσσουμε ἓνα σακὶ ρύζι μ' ἓνα σακὶ ρύζι; Δὲν ἔχετε τίποτε νὰ προτείνετε, γι' αὐτὸν τὸν λόγο πετᾶτε τὰ αἰσθήματά σας πάνω στὸ ταμεῖο, ὅπως οἱ κακοὶ ἔμποροι προπληρώνουν σκάρτο πράμα, κι ὕστερα δὲν μποροῦν πιά νὰ παραπονεθοῦν γιὰ τὸ προϊόν. Ἐγὼ, δὲν ἔχω αἴσθημα νὰ σᾶς ἀνταποδώσω· δὲν διαθέτω αὐτὸ τὸ νόμισμα, δὲν σκέφτηκα νὰ πάρω μαζί μου, μπορεῖτε νὰ μὲ ψάξετε. Κρατήστε, λοιπόν, τὸ χέρι σας μέσα στὴν τσέπη σας, κρατήστε τὴν μητέρα σας μέσα στὴν οἰκογένειά σας, κρατήστε τὶς ἀναμνήσεις σας γιὰ τὴν μοναξιά σας, δὲν χάθηκε ὁ κόσμος.

Ποτὲ δὲν θὰ θελήσω αὐτὴ τὴν οἰκειότητα πού ἐπιδιώκετε, στὰ κρυφά, νὰ ἐγκαθιδρύσετε ἀνάμεσά μας. Δὲν θέλησα τὸ χέρι σας πάνω στὸ μπράτσο μου, δὲν θέλησα τὸ σακάκι σας, δὲν θέλω τὸν κίνδυνο νὰ συγχωνευτῶ μ' ἐσᾶς. Διότι νὰ τὸ ξέρετε, ἂν ἐσεῖς προηγουμένως ἐκπλαγήκατε μὲ τὴν ἀμφίεσή μου, καὶ δὲν θεωρήσατε καλὸ νὰ ἀποκρύψετε τὴν ἐκπληξή σας, ἢ δική μου ἐκπληξὴ ὑπῆρξε τουλάχιστον ἐξίσου μεγάλη καθὼς σᾶς κοίταξα νὰ μὲ πλησιάζετε. Ὅμως, σὲ ξένο ἔδαφος, ὁ ξένος ἀποκτᾶ τὴ συνήθεια νὰ συγκαλύπτει τὴν κατάπληξή του, ἐπειδὴ γι' αὐτὸν κάθε παραξενιὰ γίνεται τοπικὸ ἔθιμο, καὶ δὲν ἔχει παρά νὰ συμμορφωθεῖ μ' αὐτὴν ὅπως μὲ τὸ κλίμα ἢ τὴν κουζίνα τῆς περιοχῆς. Ἄν ὅμως σᾶς

πήγαινα ανάμεσα στους δικούς μου, αν ήσασταν έσεΐς ό ξένος πού αναγκάζεται ν' άποκρύψει τήν κατάπληξή του, κι έμεΐς οί αυτόχθονες έλεύθεροι νά τήν έκδηλώσουμε, θά σάς περικυκλώναμε δείχνοντάς σας μέ τό δάχτυλο, θά σάς παίρναμε έξάπαντος για ένα νούμερο σέ πανηγύρι, και θά μέ ρωτοΰσαν πού μπορεί κανείς νά βγάλει είσιτήρια.

Δέν είστε έδω για έμπόριο. Μάλλον σέρνεστε για ζητιανιά, και για κλεψιά πού διαδέχεται τή ζητιανιά όπως ό πόλεμος τις διαπραγματεύσεις. Δέν είστε έδω για νά ίκανοποιήσετε πόθους. Διότι πόθους είχα, έχουν σωριαστεί όλόγυρά μας, τούς έχουμε ποδοπατήσει· πόθοι μεγάλοι, μικροί, πολύπλοκοι, εύκολοι, θά έφτανε νά σκύψετε για νά μαζέψετε μέ τις χουφτες· τούς έχετε αφήσει όμως νά κυλήσουν πρός τόν ύπόνομο, επειδή άκόμη και τούς μικρούς, άκόμη και τούς εύκολους, δέν έχετε μέ τί νά τούς ίκανοποιήσετε. Είστε φτωχός, και είστε έδω όχι από διάθεση αλλά από φτώχεια, αναγκαιότητα και άγνοια. Έγώ δέν κάνω δΐθην ότι αγοράζω παναγίτσες ούτε ότι πληρώνω τά φριχτά άκόρντα μιās κιθάρας στή γωνιά τού δρόμου. Κάνω έλεημοσύνη αν θέλω νά κάνω, ή πληρώνω τό αντίτιμο τών πραγμάτων. Οί ζητιάνοι όμως νά ζητιανεύουν, νά τολμοΰν νά τείνουν τó χέρι τους, και οί κλέφτες νά κλέβουν.

Έγώ, δέν θέλω ούτε νά σάς βρίσω ούτε νά σάς άρέσω· δέν θέλω νά είμαι ούτε καλός ούτε κακός, ούτε νά χτυπήσω, ούτε νά μέ χτυπήσουν, ούτε νά πλανέψω, ούτε κι έσεΐς νά επιδιώξετε νά μέ πλανέψετε. Θέλω νά είμαι

μηδέν. Μέ φοβίζει ή έγκαρδιότητα, δέν έχω έφεση πρός τά συγγενολόγια, και περισσότερο από τά βίαια χτυπήματα φοβάμαι τή βία τής συντροφικότητας. "Ας είμαστε δυό όλοστρόγγυλα μηδέν, άδιαπέραστα τó ένα άπ' τó άλλο, προσωρινώς σ' άντιπαράθεση, και πού κυλοΰν, καθένα πρός τήν κατεύθυνσή του. Έδω, πού είμαστε μόνοι, μέσα στήν άπεριόριστη μοναξιά αύτΐς τΐς ώρας και αύτου τού τόπου πού δέν είναι ούτε μία ώρα καθορίσιμη ούτε ένας τόπος καθορίσιμος, άφοΰ δέν ύπάρχει λόγος για νά σάς συναντήσω έγώ έδω ούτε λόγος για νά διασταυρωθείτε έσεΐς έδω μαζί μου ούτε λόγος για τήν έγκαρδιότητα ούτε εύλογος αριθμός για νά προηγηΐται από μās και πού νά μās προσδίδει ένα νόημα, άς είμαστε άπλά, μοναχικά και υπερήφανα μηδέν.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Τώρα όμως είναι πάρα πολύ άργά : ό λογαριασμός ανοίχτηκε και θά χρειαστεί νά γίνει ή έκκαθάρισή του. Είναι δίκαιο νά κλέβουμε όποιον δέν θέλει νά ένδώσει και κρατά ζηλότυπα μέσ στά σεντούκια του για τήν μοναχική άπόλαυσή του, είναι χυδαίο όμως νά κλέβουμε όταν τά πάντα είναι πρός πώληση και τά πάντα πρός άγορά. Και αν είναι προσωρινώς εύπρεπές τó νά ύφείλουμε σέ κάποιον — πράγμα πού δέν είναι παρά ή έκχώρηση μιās δίκαιης προθεσμίας—, είναι πρόστυχο νά δίνουμε και πρόστυχο νά δεχόμαστε νά μās δίνουν δωρεάν. Έχουμε βρεθεί έδω για έμπόριο και όχι για μάχη, έπομένως δέν θά ήταν δίκαιο νά ύπάρχει ένας χαμένος κι ένας κερδισμένος. Δέν θά φύγετε σαν

κλέφτης με τις τσέπες γεμάτες, ξεχνάτε τον σκύλο που φυλά τον δρόμο και θα σ'ασ δαγκώσει τον κώλο.

Ἄφοῦ ἔχετε ἔλθει ἐδῶ, μέσα στὴν ἐχθρότητα τῶν ὀργισμένων ἀνθρώπων και ζῶων, γιὰ νὰ μὴν ψάξετε νὰ βρεῖτε τίποτε ψηλαφητό, ἀφοῦ θέλετε νὰ πληγωθεῖτε γιὰ δὲν ξέρω ποιόν σκοτεινὸ λόγο, θὰ χρειαστεῖ, πρὶν γυρίσετε τὴν πλάτη, νὰ πληρώσετε, και ν' ἀδειάσετε τις τσέπες σας, ὥστε τίποτε νὰ μὴν ὀφείλουμε και τίποτε νὰ μὴν ἔχουμε δώσει ὁ ἓνας στὸν ἄλλο. Φυλαχτεῖτε ἀπ' τὸν ἔμπορο : ὁ ἔμπορος τὸν ὁποῖο κλέβουμε εἶναι πιδ ζηλότυπος ἀπ' τὸν ἰδιοκτήτη τὸν ὁποῖο λεηλατοῦμε· φυλαχτεῖτε ἀπ' τὸν ἔμπορο : ἡ ὀμιλία του ἔχει τὴν ἐπίφαση τοῦ σεβασμοῦ και τῆς ἀπαλότητος, τὴν ἐπίφαση τῆς ταπεινότητος, τὴν ἐπίφαση τῆς ἀγάπης, μόνο τὴν ἐπίφαση.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ πού ἐσεῖς ἔχετε χάσει και πού ἐγὼ δὲν ἔχω κερδίσει; Διότι ὅσο κι ἂν ψάχνω στὴ μνήμη μου, δὲν βρίσκω τίποτε πού νὰ ἔχω κερδίσει ἐγὼ. Εἶμαι πρόθυμος νὰ πληρώσω τὸ ἀντίτιμο τῶν πραγμάτων· δὲν πληρώνω ὅμως τὸν ἄνεμο, τὸ σκοτάδι, τὸ τίποτε πού εἶναι ἀνάμεσά μας. Ἄν ἔχετε χάσει κάποιο πράγμα ἐσεῖς, ἂν ἡ περιουσία σας ἀφότου μ' ἔχετε συναντήσει εἶναι ἐλαφρότερη ἀπ' ὅ,τι ἦταν πρὶν, πού ἔχει πάει αὐτὸ πού λείπει κι ἀπ' τοὺς δύο μας; Δεῖξτε μου. Ὅχι, δὲν ἀπῆλαυσα τίποτε, ὄχι, δὲν θὰ πληρώσω τίποτε.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Ἄν θέλετε νὰ ξέρετε τί εἶναι αὐτὸ πού ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἦταν γραμμένο στὸν λογαριασμό σας, και πού θὰ πρέπει νὰ τὸ πληρώσετε πρὶν μοῦ γυρίσετε τὴν πλάτη, θὰ σ'ασ πῶ πὼς εἶναι ἡ ἀναμονή, και ἡ ὑπομονή, και ἡ ἔκθεση τοῦ ἐμπορεύματος πού κάνει στὸν πελάτη ὁ πωλητής, και ἡ ἐλπίδα νὰ πουλήσει, προπάντων ἡ ἐλπίδα, πού κάνει κάθε ἀνθρώπο πού πλησιάζει κάθε ἀνθρώπο με ἓνα αἶτημα στὸ βλέμμα ἓναν ἡδὴ ὀφειλέτη. Ἄπὸ κάθε ὑπόσχεση πωλήσεως συνάγεται ἡ ὑπόσχεση μιᾶς ἀγορᾶς, και ὑπάρχει ἡ ἀποζημίωση τὴν ὁποία πληρώνει ὁποῖος ἀθετεῖ τὴν ὑπόσχεση.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Δὲν εἶμαστε, ἐσεῖς κι ἐγὼ, χαμένοι μόνοι στὴ μέση τῶν κάμπων. Ἐὰν φώναζα πρὸς τὰ κεῖ, πρὸς ἐκεῖνο τὸν τοῖχο, ἐκεῖ πάνω, πρὸς τὸν οὐρανὸ, θὰ βλέπατε φῶτα νὰ λάμπουν, βήματα νὰ πλησιάζουν, βοήθεια νὰ ἔρχεται. Μπορεῖ νὰ εἶναι σκληρὸ τὸ νὰ μισεῖ κανεὶς μόνος, με πολλοὺς ὅμως αὐτὸ γίνεται μιὰ ἀπόλαυση. Βάζετε στόχο μᾶλλον τοὺς ἄντρες παρὰ τις γυναῖκες, ἐπειδὴ φοβάστε τὴν κραυγὴ τῶν γυναικῶν, και ὑποθέτετε πὼς κάθε ἄντρας θὰ θεωρήσει ἀναξιοπρεπὲς τὸ νὰ κραυγάσει· ὑπολογίζετε στὴν ἀξιοπρέπεια, στὴ ματαιοδοξία, στὴ βούβα τῶν ἀντρῶν. Χάρισμά σας ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτὴ. Ἐὰν θέλετε τὸ κακό μου, θὰ φωνάξω, θὰ κραυγάσω, θὰ ζητήσω βοήθεια, θὰ σ'ασ κάνω ν' ἀκούσετε ὅλους τοὺς τρόπους πού ὑπάρχουν γιὰ νὰ φωνάξει κανεὶς βοήθεια, διότι τοὺς γνωρίζω ὅλους.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : "Αν δέν εἶναι ἡ ἀτίμωση τῆς φυγῆς πού σᾶς κωλύει νά τραπεῖτε σέ φυγή, τότε γιατί δέν τρέπεστε σέ φυγή; Ἡ φυγή εἶναι ἕνας λεπταίσθητος τρόπος μάχης· εἶστε λεπταίσθητος ἐσεῖς· θά ἔπρεπε νά τραπεῖτε σέ φυγή. Εἶστε σάν ἐκεῖνες τίς χοντρές κυρίες στά σαλόν βιεννουά πού γλιστροῦν ἀνάμεσα στά τραπέζια κι ἀναποδογυρίζουν τίς καφετιέρες : περιφέρετε πίσω σας τόν κῶλο σας σάν ἕνα ἀμάρτημα γιά τὸ ὁποῖο νιώθετε τύψεις, καί στρέφεστε πρὸς ὅλες τίς μεριές γιά νά δώσετε τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ κῶλος σας δέν ὑπάρχει. "Ο,τι καί νά κάνετε ὅμως, θά σᾶς τὸν δαγκώσουμε παρ' ὅλ' αὐτά.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Δέν εἶμαι ἀπ' τὴ ράτσα ἐκείνων πού ἐπιτίθενται πρῶτοι. Χρειαζομαι χρόνο. Ἴσως, ἐντέλει, τὸ καλύτερο θά ἦταν νά ξεπειρίσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀντὶ ν' ἀλληλοδαγκωθοῦμε. Χρειαζομαι χρόνο. Δέν θέλω νά πέσω θύμα ἀτυχήματος ὅπως ἕνας ἀφηρημένος σκύλος. Ἐλάτε μαζί μου· πᾶμε νά βροῦμε κόσμο, ἢ μοναξιά μᾶς κουράζει.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Ὑπάρχει αὐτὸ τὸ σακάκι πού δέν τὸ πήρατε ὅταν σᾶς τὸ ἔτεινα, καί τώρα, θά χρειαστῆ νά σκύψετε γιά νά τὸ μαζέψετε ἀπὸ κάτω.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : "Αν παρ' ὅλ' αὐτά ἔφτυσα πάνω σέ κάτι, ἦταν πάνω σέ γενικότητες, καί πάνω σ' ἕνα ροῦχο πού δέν εἶναι παρὰ ἕνα ροῦχο· κι ἂν αὐτὸ ἔγινε πρὸς τὴν κα-

τεύθυνσή σας, δέν ἦταν ἐναντίον σας, καί δέν χρειαζόταν νά κάνετε καμία κίνηση γιά ν' ἀποφύγετε τὴ φτυσιά· κι ἂν κάνετε μιὰ κίνηση γιά νά τὴν δεχθεῖτε καταπρόσωπο, ἀπὸ διάθεση, διαστροφή ἢ ὑπολογισμό, αὐτὸ δέν ἀναιρεῖ τὸ γεγονός ὅτι μόνο σ' αὐτὸ τὸ κομμάτι κουρελόπανο εἶναι πού ἔδειξα κάποια περιφρόνηση, κι ἕνα κομμάτι κουρελόπανο δέν ζητᾶ λογαριασμό. "Ὀχι, δέν θά λυγίσω τὴ μέση μπροστά σας, αὐτὸ δέν γίνεται, δέν ἔχω τὴν εὐλυγισία ἐνὸς ἀνθρώπου-λάστιχο στά πανηγύρια. Εἶναι κινήσεις πού ὁ ἀνθρώπος δέν μπορεῖ νά τις κάνει, ὅπως τὸ νά γλείψει ὁ ἴδιος τὸν κῶλο του. Δέν θά πληρώσω γιά ἕναν πειρασμὸ πού δέν τὸν ἔχω νιώσει.

1.56

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Δέν εἶναι εὐπρεπὲς γιά ἕναν ἀνθρώπο ν' ἀφήνει νά βρίζουν τὸ ροῦχο του. Διότι ἂν ἡ ἀληθινὴ ἀδικία αὐτοῦ τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἀδικία τοῦ τυχαίου τῆς γέννησης ἐνὸς ἀνθρώπου, τοῦ τυχαίου τοῦ τόπου καί τῆς ὥρας, ἡ μόνη δικαιοσύνη εἶναι τὸ ἐνδυμά του. Τὸ ροῦχο ἐνὸς ἀνθρώπου εἶναι, πιὸ πολὺ κι ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του, ὅ,τι ἔχει ἱερότερο : ὁ ἑαυτός του πού δέν ὑποφέρει· τὸ σημεῖο ἰσορροπίας ὅπου ἡ δικαιοσύνη ἐξισορροπεῖ τὴν ἀδικία, καί δέν πρέπει νά κακοποιοῦμε ἐκεῖνο τὸ σημεῖο. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο πρέπει νά κρίνουμε ἕναν ἀνθρώπο ἀπ' τὸ ροῦχο του, ὅχι ἀπ' τὸ πρόσωπό του, οὔτε ἀπ' τὰ μπράτσα του, οὔτε ἀπ' τὸ δέρμα του. Μπορεῖ νά εἶναι φυσιολογικὸ νά φτύνουμε πάνω στὴ γέννηση ἐνὸς ἀνθρώπου, εἶναι ὅμως ἐπικίνδυνο νά φτύνουμε πάνω στὴν ἀνταρσία του.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : "Ε λοιπόν σᾶς προτείνω τὴν ισότητα. "Ένα σακάκι μὲς στὴ σκόνη, τὸ πληρώνω μ' ἕνα σακάκι μὲς στὴ σκόνη. "Ας εἴμαστε ἴσοι, ἰσοτιμία στὴν ὑπερηφάνεια, ἰσοτιμία στὴν ἀδυναμία, ἐξίσου ἀφοπλισμένοι, ὑποφέροντας ἐξίσου ἀπ' τὸ κρῦο κι ἀπ' τὴ ζέστη. Πληρώνω τὴν ἡμιγύμνια σας, τὸ ἡμισυ ἀπ' τὴν ταπεινώσή σας, μὲ τὸ ἡμισυ τῶν δικῶν μου. Μᾶς μένει ἀπ' αὐτὲς ἕνα ἄλλο ἡμισυ, εἶναι ὑπεραρκετὸ γιὰ νὰ τολμήσουμε ξανὰ νὰ κοιταχτοῦμε καὶ γιὰ νὰ ξεχάσουμε αὐτὸ πού χάσαμε καὶ οἱ δύο ἀπὸ ἀπερισεξία, ἀπὸ διακινδύνευση, ἀπὸ προσδοκία, ἀπὸ ἀπροσεξία, κατὰ τύχη. Σ' ἐμένα θ' ἀπομείνει ἐπιπλέον ἢ ἐπίμονη ἀνησυχία τοῦ ὀφειλέτη πού ἔχει ἤδη ἐξοφλήσει.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Γιατί, αὐτὸ πού ζητᾶτε, μ' ἀφηρημένο τρόπο, χωρὶς νὰ ψηλαφεῖτε, αὐτὴ τὴν ὥρα τῆς νύχτας, γιατί, αὐτὸ πού θὰ εἴχατε ζητήσει ἀπὸ ἕναν ἄλλον, γιατί δὲν τὸ ἔχετε ζητήσει ἀπὸ μένα;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Φυλαχτεῖτε ἀπ' τὸν πελάτη : δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι ψάχνει νὰ βρεῖ ἕνα πράγμα ἐνῶ θέλει ἕνα ἄλλο, τὸ ὁποῖο δὲν ὑποψιάζεται ὁ πωλητὴς, καὶ πού ἐντέλει θὰ τὸ ἀποκτήσει.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : "Αν τρεπόσασταν σὲ φυγή, θὰ σᾶς ἀκολουθοῦσα· ἂν σωριαζόσασταν ἀπ' τὰ χτυπήματά μου, θὰ ἔμενα πλάι σας γιὰ νὰ σᾶς δῶ νὰ συνέρχεστε· κι ἂν ἀπο-

φασίζατε νὰ μὴ συνέλθετε, θὰ ἔμενα στὸ πλευρό σας, μὲς στὸν ὕπνο σας, μὲς στὴ λιποθυμία σας, καὶ παραπέρα. Ὡστόσο, δὲν εὐχόμαι νὰ χτυπηθῶ μαζί σας. 1. 35

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Δὲν φοβᾶμαι νὰ χτυπηθῶ, μὲ φοβίζουν ὅμως οἱ κανόνες πού δὲν γνωρίζω.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Δὲν ὑπάρχει κανόνας· ὑπάρχουν μόνον μέσα· ὑπάρχουν μόνον ὅπλα.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Δοκιμάστε νὰ μὲ φτάσετε, δὲν θὰ τὰ καταφέρετε· δοκιμάστε νὰ μὲ πληγώσετε : ὅταν τὸ αἷμα κυλήσει, ἔ λοιπόν, θὰ κυλήσει κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς καὶ, ἀναπόδραστα, τὸ αἷμα θὰ μᾶς ἐνώσει, ὅπως δύο ἰνδιάνους, μπροστὰ στὴ φωτιά, πού ἀνταλλάσσουν τὸ αἷμα τους ἀνάμεσα στὰ ἄγρια ζῶα. Δὲν ὑπάρχει ἀγάπη, δὲν ὑπάρχει ἀγάπη. "Οχι, τίποτε δὲν θὰ μπορέσετε νὰ φτάσετε πού δὲν τὸ ἔχει φτάσει ἤδη κάποιος, ἀφοῦ ἕνας ἄνθρωπος πρῶτα πεθαίνει, μετὰ ψάχνει νὰ βρεῖ τὸν θάνατό του καὶ τὸν συναντᾷ ἐντέλει, κατὰ τύχη, πάνω στὴν τυχαία διαδρομὴ ἀπὸ ἕνα φῶς σ' ἕνα ἄλλο φῶς, καὶ λέει : ὦστε, αὐτὸ ἦταν ὅλο.

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Σᾶς παρακαλῶ, μὲς στὸ πανδαιμόνιο τῆς νύχτας, δὲν ἔχετε πεῖ τίποτε πού νὰ τὸ ἐπιθυμοῦσατε ἀπὸ μένα, καὶ πού δὲν τὸ ἀκουσα;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Δὲν ἔχω πεῖ τίποτε· δὲν ἔχω πεῖ τίποτε. Κι ἐσεῖς, τίποτε δὲν μοῦ ἔχετε, μὲς στὴ νύχτα, μὲς στὸ

σκοτάδι πού είναι τόσο βαθύ ώστε θέλει πάρα πολύ χρόνο για να τὸ συνηθίσουμε, προτείνει, πού δὲν τὸ ἔχω μαντέψει;

Ο ΝΤΗΛΕΡ : Τίποτε.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ : Τότε, ποιό ὄπλο;

ΕΠΙΜΕΤΡΟ